

Význam sociálních sítí a jejich rizika u dětí školního věku

Bc. Lukáš Cívela

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Lukáš Cívela**
Osobní číslo: **H190463**
Studijní program: **N0111A190013 Sociální pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Význam sociálních sítí a jejich rizika u dětí školního věku**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálních sítí a elektronických médií, jejich významu a rizik pro děti školního věku.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BLINKA, Lukáš, 2015. Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7975-5.

ČERNÁ, Alena, 2013. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-6374-7.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2008. Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

SPITZER, Manfred, 2014. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-872-7.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

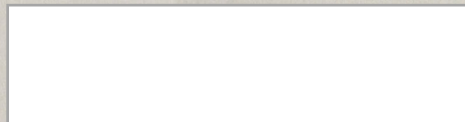
- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

19. 4. 2021

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být při nejmenším pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místní pracovištní vysoké škole, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nenaznačuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učje-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem za spíše školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla užití svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nakázání obyčejného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 sč. zák. neplatí.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jin dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licencí podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je Význam sociálních sítí a jejich rizika u dětí školního věku. Práce je rozdělena na teoretickou část věnující se charakteristice období staršího školního věku a též socializaci a vrstevnickým skupinám. Dále se tato část věnuje digitálním technologiím, sociálním sítím a internetu a dopadem těchto fenoménů na děti staršího školního věku. V teoretické části si také představujeme vybraná rizika sociálních sítí. Praktická část obsahuje data a jejich interpretaci vycházející z kvantitativního výzkumu, realizovaného formou dotazníkového šetření. Výzkum se týká zejména významu sociálních sítí pro děti staršího školního věku, jejich postoji k ochraně soukromí na síti a výzkum četnosti negativních zážitků na síti a reakcí dětí na ně.

Klíčová slova: sociální sítě, internet, technologie, dítě, online, komunita, kyberšikana, kybergrooming,

ABSTRACT

The topic of the diploma thesis is the importance of social networks and their risks in school-age children. The work is divided into a theoretical part devoted to the characteristics of the period of older school age and also socialization and peer groups. Furthermore, this part deals with digital technologies, social networks and the Internet and the impact of these phenomena on older school children. In the theoretical part we also imagine selected risks of social networks. The practical part contains data and their interpretation based on quantitative research, carried out in the form of a questionnaire survey. The research concerns in particular the importance of social networks for older school-age children, their attitudes towards the protection of privacy on the network and research into the frequency of negative experiences on the network and children's reactions to them.

Keywords: social network, internet, technology, child, online, community, cyberbullying, kybergrooming

Chtěl bych poděkovat Mgr. Karle Hrbáčkové, PhD., za cenné rady, trpělivost, ochotu a vstřícný přístup při vedení mé diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A SOCIALIZACE	13
1.1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK Z POHLEDU VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE	13
1.2 SOCIALIZACE JEDINCE	15
1.2.1 Sociální učení	16
1.3 VRSTEVNICKÉ SKUPINY	17
2 DĚTI, INTERNET A DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE	18
2.1 POZITIVNÍ A NEGATIVNÍ ASPEKTY MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ	19
2.2 SOCIALIZACE A KOMUNIKACE SKRZE INTERNET	20
3 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A DĚTI	22
3.1 VZNIK A ROZMACH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	22
3.2 NEJPOUŽÍVANĚJŠÍ SOCIÁLNÍ SÍTĚ U NÁS	23
3.3 OCHRANA SOUKROMÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH.....	25
3.4 VÝZNAM SOCIÁLNÍCH SÍTÍ PRO DĚTI	27
3.4.1 Online komunita.....	27
3.4.2 Specifika online komunit	28
3.5 VYUŽITÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ PRO PEDAGOGY	28
4 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	30
4.1 KYBERŠIKANA.....	30
4.2 NADMĚRNÉ UŽÍVÁNÍ INTERNETU	32
4.3 KYBERGROOMING	33
4.4 PROBLEMATICKÉ ONLINE KOMUNITY	35
4.5 PROJEKTY ZAMĚŘENÉ NA PREVENCI A POMOC	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 REALIZACE VÝZKUMU	39
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	39
5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	39
5.2.1 Dílčí výzkumné otázky	40
5.2.2 Druh výzkumu.....	40
5.3 METODA SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT	41
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT	45
6.1 VÝZNAM SOCIÁLNÍCH SÍTÍ PRO RESPONDENTY	45
6.2 POSTOJ RESPONDENTŮ K OCHRANĚ SOUKROMÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	51

6.3	POCIT BEZPEČÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	54
6.4	RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ A REAKCE RESPONDENTŮ NA NĚ	57
6.5	KOMUNIKACE DĚTÍ S NEZNÁMÝMI UŽIVATELI NA SÍTI.....	60
6.6	PŘÍSTUP RODIČŮ A ŠKOLY K DĚTEM NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	63
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	67
7.1	DÍLČÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY A JEJICH VYHODNOCENÍ	67
7.2	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	77
	ZÁVĚR	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ	84
	SEZNAM TABULEK.....	85
	SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Sociální sítě jsou v současné době jistě téma, které rezonuje celou společností. Jedná se v podstatě pouze o interaktivní online platformy, jejichž obsah vytvářejí jejich uživatelé, kteří také mají možnost interakce mezi sebou i možnost reakce na jakýkoliv podnět, který je na sociální síti publikován. Lidstvo je postupně stále více závislé na moderních technologiích a také na komunikaci skrze online platformy. Tento trend se samozřejmě nevyhýbá ani nejmladší generaci, která tyto technologie bere už jako samozřejmou součást jejich života.

Toto téma jsem si vybral, jelikož se ve své práci pedagoga volného času pohybuji také v prostředí sociálních sítí a jsem vedoucím kroužku Dětské televize, kde je kreativní práce s médii a audiovizuální technikou hlavní náplní činnosti.

Cílem práce je představit problematiku sociálních sítí, zejména pak v rámci věkové skupiny dětí 11 – 15 let. V teoretické části si charakterizujeme danou věkovou skupinu, jak z hlediska vývojové psychologie, tak také z hlediska socializace a vrstevnických skupin. Dále se zaměříme na moderní technologie a jejich užívání právě dětmi daného věku. V další kapitole se zaměříme na sociální sítě a jejich užívání dětmi, představíme si nejnámější sociální sítě, zaměříme se na ochranu soukromí na sítích a v neposlední řadě se pokusíme přehledně popsat rizika, která plynou z používání sociálních sítí a také jak těmto rizikům předejít.

V praktické části se v rámci kvantitativního výzkumu formou analýzy dotazníkového šetření pokusíme zmapovat význam sociálních sítí pro děti školního věku. Co je pro děti školního věku na sociálních sítích důležité? Kolik času na nich stráví? A také se budeme zabývat ochranou soukromí dětí, nebezpečím obtěžování přes sociální sítě a kyberšikanou. Z výzkumu se dozvíme, kolik respondentů by šlo na schůzku s neznámým člověkem pouze na základě známosti na síti nebo jaké mají děti školního věku zkušenosti s negativními jevy na sociálních sítích, či jak respondenti reagovali v případě setkání s takovým negativním jevem? Pomocí analýzy dotazníkového šetření se také podíváme na význam sociálních sítí a jejich rizika i podle věku dítěte, pohlaví či dalších kritérií.

Sociální sítě v sobě skrývají mnohé výhody, možnosti komunikace s lidmi bez ohledu na jejich fyzickou vzdálenost, v podstatě okamžitou informovanost o mnoha událostech a mnoho dalších výhod, obohacující a usnadňující náš život. Skýtají také ale mnohá rizika, ať už kyberšikanu, obtěžování či vyhrožování, šíření dezinformací, závislosti a nadměrné využívání sociálních sítí, stejně tak jako potřebu být neustále online či dokonce nebezpečí

fyzického ublížení při neopatrném přenesení komunikace z virtuálního světa do reality. Těmto aspektům se budeme v této práci věnovat a v závěrečné části ke konci práce také následují doporučení pro praxi na základě dotazníkového šetření a jeho rozboru.

Údaje z této diplomové práce mohou být velmi užitečné zejména pro pedagogy, rodiče a lidi pracujícími s dětmi a mládeží, jelikož téma sociálních sítí je natolik významným a aktuálním, že je třeba mu věnovat pozornost. S největší pravděpodobností se také jedná o stále se rozvíjející fenomén i do budoucna.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A SOCIALIZACE

Naše práce se zejména ve své praktické části zaměřuje na respondenty ve věku 11 – 15 let, jenž je v mnohé literatuře charakterizován jako starší školní věk. Proto si hned v první kapitole teoretické části uvedeme tento věk z pohledu vývojové psychologie, specifika tohoto období jak z hlediska vývoje, tak také z hlediska socializace, vrstevnických skupin a interakce mezi dětmi tohoto věku, které dnes běžně probíhají nejen v reálném světě, ale i ve světě sociálních sítí prostřednictvím moderních technologií a internetu.

1.1 Starší školní věk z pohledu vývojové psychologie

Vágnerová (2012) toto stádium vývoje jedince mezi 11 a 15 rokem charakterizuje jako období rané adolescence. Je to období dospívání po emoční, tělesné i psychické stránce. Následující období Vágnerová popisuje jako pozdní adolescenci a zde se však jedná už o věk 15 – 20 let. Někteří autoři toto období označují pojmem „pubescence“. Pojem je odvozen od latinského výrazu „pubes“ (překlad: vousy, chmýří, ohanbí či vnější pohlavní orgány). Říčan (2014) považuje 11 rok za spodní hranici období pubescence, jenž se projevuje jak v citovém, tak i tělesném vývoji. Toto období je specifické přechodem na 2. stupeň základní školy a také zde dochází k prvním platonickým zamilováním. Horní hranice 15 let je pak spjatá s biologicky danou možností zplodit dítě a v rámci systému se jedná o období hledání povolání, přechod ze základní školy na střední, obdržení občanského průkazu a s tím také zodpovědnosti za své jednání a činy. Po patnáctém roce se mnohdy očekává určité zklidnění, avšak následující fáze adolescence, u Vágnerové (2012) „pozdní adolescence“ může být ještě bouřlivější, než samotná pubescence.

Novotná (2012, s. 53) popisuje pubescenci jako „přechodné období mezi dětstvím a dospělostí opět mezi 11 – 15 rokem života. Jde o přechod od závislosti k nezávislosti, od nesamostatnosti k samostatnosti, od vnější motivace k vnitřní, a k autoregulaci osobnosti.“ Vývojová psychologie na toto období pohlíží jako na období nejdynamičtější a nejkritičtější, které s sebou nese mnohá specifika. S tímto obdobím je spjata také touha po vyniknutí nad ostatními. Pokud dítě v tomto období provozuje třeba sport, dokáže vyvinout nemalé tréninkové úsilí, věnovat spoustu času a práce na svých výkonech a posouvání svých možností jak vyniknout nad ostatními vrstevníky. V tomto období se také projevuje zájem o umění, kdy jedinec v tomto věku poslouchá hudbu, či se hudbě věnuje aktivně,

jako součást hudební kapely, rapem nebo DJingem. K umění přistupují s podobnou cílevědomostí a snahou vyniknout nad ostatními, jako v případě sportu. (Říčan, 2014).

Období mezi 11 a 15 rokem je neméně důležité také z hlediska vytváření vlastní identity (Erikson, 1994). Dívky i chlapci začnou pozorovat více svoje tělo a vyrovnávat se s jeho změnami. Novotná (2012, s. 54) také uvádí, že „v procesu sebe akceptace - přijetí sebe sama, je důležitá úspěšnost v určité oblasti a také přijetí vrstevníky (skupinová identita). Sebepojetí je labilní, časté jsou pocity nejistoty, nespokojenost se sebou samým.“ Přijetí vrstevníky dnes také souvisí s přítomností na sociálních sítích a ovládnutí moderních technologií. Dívky jsou v období pubescence zpravidla klidnější než chlapci, a také jsou často více společenské a přizpůsobivé situacím. S tímto poznatkem korelují i některé výsledky v naší praktické části, kdy dívky více než chlapci preferují sociální sítě kvůli dostupnosti pro ostatní a kvůli kontaktu s přáteli. Fáze pubescence nadchází po období latence a do života dítěte tak přichází určitá disharmonie. „Dospívající si tak uvědomuje nejen, že „myslí“, „cítí“ a „chce“, ale i to, že mnohdy něco jiného myslí, něco jiného cítí, něco jiného chce a něco jiného dělá.“ (Macek, 2003, s. 36 in Zemanová, Dolejš, 2015). Tento nesoulad, „který provází ve větší či menší míře celou první fázi dospívání, je také jednou z příčin typické nejistoty a vnitřního napětí, které tvoří pozadí charakteristických projevů období pubescence. Mezi ně patří například labilita nálad, střídání podrážděnosti, nepokoje, neklidu až horečné aktivity s rozmrzelostí, apatií, depresí až úzkostí spolu se snadnou unavitelností, s poruchami soustředění až zhoršení prospěchu, neklidným spánkem apod.“ (Čačka, 2009, s. 157). Někteří autoři označují fázi pubescence jako obdobím vulkanismu, kdy se dítě jeví jako podrážděné, emočně labilní a častokrát vyvolává konflikty (Novotná, 2012). Na druhou stranu Říčan (2014) uvádí, že i navzdory této nestálosti, dochází k lepší sebekontrolě a napomáhají tomu nejrůznější pohybové aktivity a snaha o výkon a vyniknutí, což pomáhá u pubescenta snižovat napětí a zároveň zvyšovat citovou stabilitu.

V tomto období dochází u pubescenta také ke změnám způsobu myšlení, kdy dítě začíná používat formální myšlení a logické operace. Formální myšlení znamená myšlení, které je nezávislé na obsahu. Objevuje se myšlení v rámci předpokladů, typické „kdyby“. Dítě v tomto období si začíná klást otázky o smyslu světa, ale i sebe samého. Nový rozlet v myšlení však může mít za následek „kritičnost a nespokojenost, zklamání, nejasné tužby či pesimismus. Cestu k tvořivým nápadům pak otevírá právě porovnávání toho, co by mohlo být, s tím co již existuje“ (Říčan, 2014, s. 175).

Podle Čačky (2000, s. 227) je pubescence „doba vymykání se z pout rodiny a hledání nezávislé cesty životem, doba vnitřních i vnějších konfliktů bez jasných životních norem, plánů, stylu, s kolísavým sebevědomím apod. Nedůtklivost s přecitlivělostí napovídá, že jedinec ještě nedospěl k vnitřní harmonii.“ Starší školní věk je také obdobím důležitosti přátelských vazeb a také socializace skrze vrstevnické skupiny, na kterých dospívajícímu častokrát záleží více jak na něm samotném. Vrstevnické skupiny tvoří tedy velmi důležitou součást vývojové etapy staršího školního věku.

1.2 Socializace jedince

Sociální sítě mají nepochybně nemalý vliv na děti, jejich socializaci a interakci s druhými. Zde si nejprve popíšeme základy procesu socializace u dětí, sociální učení a fungování vrstevnických skupin. Průcha (2008, s. 216) socializaci definuje jako „celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specifické, lidské formy chování a jednání...“. Jedná se o jazyk, hodnoty, kulturu a začleňování jedince do společnosti. Z pohledu sociální psychologie Řezáč (1998, s. 43) definuje socializaci jako objevování lidské společnosti jedincem, proces začleňování do společnosti, který vyžaduje „neustálé navazování, prohlubování a rozšiřování sociálních kontaktů jedince v rámci sociokulturního systému.“ Jde však navíc také o humanizaci jedince, což znamená polidštění nově narozeného člověka, nikoliv jen pouhé zařazení jedince do systému společenských vztahů a souvislostí. Z hlediska sociální pedagogiky je socializace celoživotním procesem rozděleným na tři etapy:

- a) **První etapa** – identifikace dítěte s jeho matkou
- b) **Druhá etapa** – hledání místa ve společnosti a snaha jedince se osamostatnit
- c) **Třetí etapa** – vstup jedince do sociálních skupin, širších vztahů a sociálních rolí, které už se nevztahují pouze k rodině.

Sociální pedagogika též rozděluje socializaci jedince na primární a sekundární.

Primární socializace – proces probíhající převážně v rodině jedince

Sekundární socializace – začíná zapojením jedince do dění ve škole i mimo školu a vstupem a interakcí jedince uvnitř vrstevnických skupin.

Primární socializace je tedy úkolem především rodiny, ale u sekundární už nastupují se svým vlivem nejrůznější instituce. Nejvíce škola, ale také i volnočasové kluby či sportovní oddíly. Tento vliv mají tyto instituce již od nástupu dítěte do školy. Přizpůsobení jedince systému vzdělávání a výchovy je pak poměrně náročným požadavkem, který společnost na dítě klade (Procházka, 2012).

Místo pro sociální pedagogiku je pak na poli socializace jedince do skupiny poměrně významné. Jedná se o různé preventivní či adaptační programy a projekty, usilující o rozvoj pozitivních sociálních vztahů v dětské skupině či třídě. Je třeba přitom akceptovat individualitu jedince a poskytnout také podporu k řešení konfliktů, které vznikají v každé dětské skupině (Ondrejko, 2004).

1.2.1 Sociální učení

Podle Řezáče je psychologickým mechanismem socializace tzv. sociální učení. Vágnerová (2016) a Řezáč (1998) uvádějí tři typy sociálního učení.

Prvním je **sociální posilování**, což je nejjednodušší forma sociálního učení. Zde je chování jedince posilováno jeho sociální akceptací. Každý člověk touží být akceptován a tím pádem nastává tento posilující účinek.

Druhým typem je **imitace** neboli napodobování. Zde se jedinec chová dle svého modelu a také dle toho jak mu chování jeho modelu přijde atraktivní. Napodobující chování může být jak pozitivní, tak negativní. Mnohdy záleží na prestiži a momentální popularitě modelu mezi vrstevníky jedince. Takovým atraktivním modelem hodným napodobování pro dítě staršího školního věku může být Youtuber či nějaký influencer, často osoba, mající i tisíce followerů na svých sociálních sítích a s tím spojený nemalý vliv.

Třetím typem je **identifikace**. Jedná se o hlubší formu sociálního učení než imitace. Zde už jedinec nepřejímá od svého modelu pouze způsoby chování, ale také názory a postoje a jedná se tu již o citovou vazbu k modelu. Model je jedincem přebírán jako celek, tedy nikoliv jako u imitace pouze vybrané způsoby chování. Podle Řezáče (1998) jde o fiktivní ztotožnění se s modelem na základě hlubokého citového vztahu.

1.3 Vrstevnické skupiny

V rámci sekundární socializace jedinec hledá vrstevnickou skupinu, kde by mohl zapadnout a přebírat do jisté míry také modely chování. Toto hledání probíhá jak v reálném světě, tak čím dál častěji také na sociálních sítích v rámci různě zaměřených skupin věnujícím se například hraní počítačových her apod. Pro dospívající dítě má kontakt s lidmi stejného věku a zájmů nemalý význam. Tato skupina musí splňovat určité charakteristiky, aby se v ní jedinec cítil dobře. Těmi charakteristikami jsou touha jedince stát se členem skupiny a uspokojování jedincových potřeb uvnitř skupiny. Největší význam pro dospívajícího mají neformální skupiny s referenčním charakterem vztahů skupiny a jejího člena. Jedinec touží být členem, realizovat svůj osobní potenciál ve skupině, která má pro něj nemalý význam, navíc vznikla neformálně, tedy z touhy uspokojovat potřebu vztahu k druhým a k rozvoji přátelství mezi jejími členy (Procházka, 2006).

Skupina sama určuje, jaké hodnoty jsou pro její členy významné a jaké nikoliv. Tyto cíle tvoří často základ normalizace vztahů v dané skupině. Tyto vztahy „dotváří tlak početní převahy (chovat se jako většina), důraz na funkčnost chování (protěžování vztahů, situací a interakcí, které pomáhají skupině) a tlak autorit ve skupině.“ (Procházka, 2006, s. 120). Pod tlakem skupiny pak jedinci přizpůsobují své chování, které se zanedlouho stane předepsaným modelem či rolí. Jakmile jedinec toto chování převezme, stává se aktivním členem skupiny a musí se nadále však podřídit kontrolním mechanismům skupiny, které jsou pro zachování každé skupiny také velmi významné (Procházka, 2006).

Tato socializace probíhá v současnosti v již čím dál ve větší míře také skrze nová média a my se těmto novým médiím, digitálním technologiím, které ovlivňují životy nejen dospívajících dětí, budeme zabývat v následující kapitole této části práce.

2 DĚTI, INTERNET A DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE

V současné době je v naší společnosti téměř nemožné se zcela vyhnout používání moderních, digitálních technologií. Mezi tyto technologie patří jak klasické osobní počítače, tak již několik let jsou to také tablety, mobilní telefony, notebooky a další zařízení, s připojením na internet, kterými jsme denně obklopeni ať už v pracovním či také domácím prostředí. Používání těchto technologií se samozřejmě tedy nevyhnou ani děti. Neustále zrychlující se internetové připojení učinilo ze služby, která sloužila primárně k vyhledávání informací a k asynchronní komunikaci (e-mail...), tzv. Web 2.0. Tím pádem je dnes běžné na internetu sledovat i vytvářet audiovizuální obsahy, videohovory a také hraní online her či brouzdání na sociálních sítích. Jedná se v současnosti o velmi rychle se rozvíjející fenomén, a to nejen u nás, ale také v celém světě. Vývoj moderních digitálních technologií a také postoj společnosti k nim je velmi překotný. Důsledkem toho je stav, kdy reflexe a závěry výzkumníků jsou v podstatě vždy o krok zpět za aktuálním stavem (Ševčíková, 2014).

Reflexe a výzkum internetu a jeho společenského vlivu procházel několika fázemi. S nástupem internetu se jednalo převážně o utopická očekávání od této novinky či dystopické obavy z ní plynoucí. Dále se nahlíželo na internet jako sociálně izolovaný fenomén pro určitou skupinu lidí. Teprve v roce 1998 si podle Wellmana vládní politici, komerční kruhy i akademici uvědomili potřebu systematického zkoumání internetu a jeho dopadu na společnost (Wellman, 2004). Kolem roku 2004 nastala fáze sborníkové konjunktury, neboli vlna spekulativních textů o společenském vlivu internetu. V druhé dekádě 21. století je výzkum internetu význačný a otevřený, stejně jako internet, moderní technologie a nová média (Macek, 2013).

Dříve se ve výzkumech na dítě nahlíželo, jako na pasivního příjemce a konzumenta internetu a nových médií. Dnes však již je třeba dítě vidět jako spolutvůrce internetového obsahu a do jisté míry někoho, koho internetové prostředí nejen ovlivňuje, ale také kdo sám ovlivňuje ostatní skrze toto prostředí. Děti jsou tedy do určité míry spoluautory internetového prostředí, s internetem jsou provázány jejich každodenní problémy či starosti, které skrze internet řeší a považují jej za důležitý prostor ke sdílení a k zdolání svých vývojových úkolů.

U dospívajících dětí se často propojují svět digitálních technologií s fyzickým a sociálním světem. Vztahy mezi nimi bývají často transakční a obousměrné. (Subrahmanyam, Šmahel, 2011). Ve způsobu užívání internetu se odráží touha dospívajícího po nalezení

vlastní identity, začlenit se do nějaké vrstevnické skupiny, udržovat přátelské vztahy a touha odpoutat se postupně od rodiny a započít tak druhou fázi socializace. Moderní technologie, které přitom využívají, přináší s sebou mnohá pozitiva, ale i negativa a proto je třeba jejich vliv na děti a společnost nadále zkoumat.

2.1 Pozitivní a negativní aspekty moderních technologií

Internet je v podstatě největší vynález současnosti. Je to síť spojující zařízení a zajišťující komunikaci a správné fungování digitálních technologií. Internet a digitální technologie s tím spjaté v určité a kontrolované míře mají také pozitivní vliv na děti, ale mohou mít vliv i negativní. Začneme tedy pozitivními aspekty internetu a s ním spjatých digitálních technologií.

Děti internet mohou vnímat jako nástroj ke zkoumání světa, místo, kde mohou najít veškeré informace z celého světa. Internet nám zjednodušuje život tím, že velmi rychle můžeme získat jakákoliv data a je třeba, aby se děti v této záplavě dat uměly orientovat a dokázaly informace vyhledat a také kriticky zhodnotit. Možnost zábavy a relaxace je na rozdíl od televize více aktivní a navíc díky internetu musí mladá generace zase číst a psát, na rozdíl od generace např. 80. let. Možnosti interakce nutí dítě procvičovat sociální dovednosti, jako navazovat kontakty s dalším člověkem, formulovat a prosadit vlastní názor či rozvíjet schopnost argumentace. Na rozdíl od televize, internet více rozvíjí dětskou fantazii. Navíc i dítě mající opravdu hodně specifické zájmy si na internetu může najít komunitu přátel mající podobný zájem z celého světa, nemusí tak čelit pocitům osamělosti a deprese a navíc také může poznat jinou kulturu a nenásilně si osvojit cizí jazyky (Krčmářová, 2012). Na internet a moderní technologie se tedy nemůžeme dívat pouze jako na možnou hrozbu a riziko pro děti a mládež, ale především jako na technologii, která má zkvalitnit život každého z nás, pokud je používáme s rozumem a přiměřeně.

Digitální technologie mohou být ovšem i rizikem a mít negativní vliv na vývoj dítěte a potažmo celou společnost. Negativní aspekty používání moderních technologií popisuje německý psychiatr Spitzer (2014) zejména pak jako nadměrné používání internetu a moderních technologií na úkor používání a procvičování vlastního mozku. Technologie, jež nám život usnadňují, zároveň však způsobují to, že mozek nemusíme namáhat tak jako v době, kdy tyto technologie neexistovaly a tím pádem dle Spitzera může náš mozek podléhat po určité době tzv. „digitální demenci“. Ať už se jedná o psaní elektronických

poznámek s upomínkami, kdy přenecháváme svoji paměť spíše technologiím, které si pamatují za nás. Dalším příkladem mohou být GPS navigace například v autech. Když neexistovala navigace, která bezesporu nám dnes usnadňuje život, jelikož nás dovede, kam potřebujeme, tak v době její neexistence jsme se museli spoléhat na vlastní rozum, orientační smysl a potažmo mapu, kompas či radu místního obyvatele. Dnes díky navigaci například orientační smysly v mozku už tolik neprocvičujeme. Příklad s navigací se dá pak ve stejném principu aplikovat na další výhody, jež nám moderní technologie poskytují. Dále Spitzer (2014) popisuje jako problém do budoucna tzv. „multitasking“ (snaha dělat co nejvíce věcí najednou), jež způsobuje roztěkanost, nemožnost se plně soustředit díky neustálým upozorněním skrze různá zařízení, která vlastníme. Potřeba být neustále online a kdykoliv k zastižení, která se i v naší praktické části jeví u dětí jako poměrně důležitý aspekt používání sociálních sítí. Nicméně pokud najdeme cestu a budeme tak postupovat, jak kompenzovat tyto negativní jevy různými aktivitami, nemusí být „digitální demence“ příliš závažným problémem.

2.2 Socializace a komunikace skrze internet

Děti staršího školního věku se již v podstatě narodily do světa internetu a digitálních technologií a tento svět je již integrální součástí jejich života. A jak jsme psali již výše, tak děti nejsou pouze konzumenty, ale do tohoto světa aktivně vstupují a do jisté míry se podílejí na jeho spoluvytváření. Na internetu a sítích vzniká mnoho skupin, kde se každé dítě má možnost realizovat dle svého zájmu (Ševčíková, 2014). Spousta dětí má dnes například YouTube kanál, kde aktivně vytváří různá videa, které zase ostatní uživatelé mohou komentovat a jejich tvůrčí činnost tak prochází okamžitou zpětnou vazbou, která však nemusí být vždy objektivní a příjemná. Sekundární socializace tedy probíhá nejen v reálném světě, ale i ve světě internetu. Velmi početné jsou skupiny týkající se hraní online počítačových her. V poslední době se jedná o hry jako CS:GO, Minecraft, Roblox či Fortnite, kde děti mohou hrát a přitom hlasem komunikovat v určitém okamžiku nejen s jejich kamarády, ale dá se říct s jakýmkoliv hráčem, který je na společné herní skupině a tento hráč může být připojený odkudkoliv ze světa. To skýtá určité výhody, jako rozvíjení určitých schopností skrze hraní her, komunikaci a případně komunikaci v cizím jazyce. Předpokládá se ale určitý řád a omezení herního času rodiči, aby u dítěte nevznikala patologická závislost. Dalším rizikem může být případný kybergrooming ze strany cizích lidí skrze komunikační herní kanály. Mezi dětmi tedy na internetu skrze nejruznější

sociální sítě a platformy dochází k interakci. Právě touto interakcí se liší nová média od těch tradičních jako například televize, kde děti byly pouze pasivními konzumenty předem připraveného obsahu, většinou tvořeném týmem profesionálů. Kdežto dnes mají děti možnost komunikovat skrze internet nejen mezi sebou, ale do jisté míry, zejména skrze komentáře, i s jejich oblíbenými Youtubery, což jsou tvůrci, se kterými se děti často mají tendenci identifikovat, jelikož se většinou jedná o obyčejné děti, které v určité době začaly natáčet na YouTube a postupně si vybudovaly opravdu velkou základnu sledujících (někdy i kolem jednoho nebo dvou milionu odběratelů). Děti, které je sledují, tak mají představu, že tohoto úspěchu mohou dosáhnout i ony. Interakce a komunikace skrze média však nikdy nemohou plně nahradit komunikaci mezi dětmi v reálném světě a proto je třeba vést děti k tomu, aby pokud je to alespoň trochu možné, vždy preferovaly komunikaci a aktivity s kamarády v reálném světě, než skrze internet. Nicméně v žádném případě nelze internet ignorovat či dokonce dětem zakazovat, ale je třeba s ním počítat jako s přirozenou součástí života člověka, avšak vždy se řídit pořekadlem „všeho s mírou“.

3 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A DĚTI

Sociální sítě jsou nepochybně fenomén posledních několika let. Ve své podstatě se nejedná o nic jiného, než o platformu, která nabízí určité možnosti, avšak jejich obsah tvoří až teprve její uživatelé. Sociální síť bez uživatelů by tedy neměla smysl. Každý uživatel, který si vytvoří na síti profil, může pak využívat její možnosti, mezi které patří například vytvářet či sdílet statusy a příspěvky, komentovat a reagovat pomocí emotikon (lajků) na příspěvky ostatních uživatelů, vytvářet také stránky s jakýmkoliv obsahem, který však není v rozporu s místními pokyny pro komunitu. Mezi další možnosti patří sdílení multimédií (fotografie, obrázky, videa...), což bývá také velmi častá činnost na sítích právě u věkové kategorie dětí staršího školního věku.

3.1 Vznik a rozmach sociálních sítí

Sociální sítě se velmi rychle rozvíjí spolu s digitálními technologiemi. V prvních letech přístupu na internet byla rychlost internetu tak nízká, že by sociální sítě mohly jen těžko fungovat. Jakmile nastalo období tzv. neomezeného internetu, který byl také pro mnohé uživatele příliš drahý a nedostupný, nastal také rozmach sociálních sítí (Kožíšek, Písecký, 2016). Jako určitý počátek sociálních sítí by se dal považovat rok 2009, kdy již toho léta patřily v některých zemích mezi mladými lidmi k nejpoužívanějším komunikačním nástrojem a u nás tou dobou zažívaly sociální sítě globálního charakteru svůj velký „boom“.

V České republice již před nástupem facebooku a rokem 2009 existovaly platformy mající podobné možnosti a propojující mezi sebou v rámci různých skupin jejich uživatele. Mnoho z těchto platforem již dnes nefunguje, a pokud funguje, tak pouze okrajově, bez větší aktivity uživatelů, jelikož globální sociální sítě tyto české domácí platformy prakticky vytlačily. Jedná se například o dříve velmi používaný server spolužáci.cz, který ukončil svoji činnost roku 2018. Nemůžeme opomenout českou sociální síť signály.cz, která vznikla v ČR roku 2007, tedy před nástupem facebooku a dalších globálních sítí, a sdružovala mladé křesťany z celé ČR. I tato síť, byť ještě existuje, už nemá zdaleka takovou aktivitu jako dříve. Zahraniční sítě byly pro mnohé české uživatele nepříliš vhodné, zejména kvůli jazykové bariéře, to se však změnilo ve chvíli, kdy se i globální sítě začaly lokalizovat pro českého uživatele v jeho domácím jazyce (Kožíšek, Písecký, 2016).

První sociální síť na světě byla v roce 1997 sixdegrees.com a sloužila k výzkumu několik let, než se v roce 2003 začala všeobecně rozšiřovat (Pospíšilová, 2017).

3.2 Nejpoužívanější sociální sítě u nás

Facebook – stále mu patří prvenství mezi sociálními sítěmi a třetí místo mezi všemi webovými službami na světě. Facebook založil v roce 2004 americký student Mark Zuckerberg jako tehdejší projekt pro Universitu na Harwardu. Postupně se však jeho projekt rozšířil do dalších universit po celé USA a následně v září 2006 i mezi širokou veřejnost, kde si velmi rychle získával na popularitě a nových uživateli (Kožíšek, Písecký, 2016). Předností facebooku jsou nepochybně interakce mezi uživateli, možnost vytváření firemních stránek a skupin, sdílení obsahu a v neposlední řadě také komunikační nástroj - chat. Tento chat později získal název messenger a s rozšířením facebooku postupně vyřadil služby založené pouze na chatu, jako například ICQ. A co je vlastně původně facebook? Tento název nesly letáky, které se na vysokých školách rozdávají „prvákům“, aby měli ulehčené seznamování mezi sebou (Philips, 2007).

Facebook je založen zejména na přátelství mezi uživateli a jeho hlavním prvkem je tzv. „zed“, kde můžeme vidět chronologicky pod sebou příspěvky našich přátel, tedy profilů, které jsme přijali do přátelství, a tím profily propojily. Kromě příspěvků přátel zde můžeme také zhlédnout příspěvky stránek, jenž jsme označili tzv. lajkem (to se mi líbí), a nebo příspěvky skupin, kde jsme se dříve připojili. Facebook nám tak intuitivně nabízí to, co by nás mělo zajímat. Na facebooku můžete sdílet i multimédia, nahrávat videa a také živě audiovizuálně vysílat. V současnosti má facebook 2,74 miliardy uživatelů. Od září 2019 je to nárůst o 12%. Z uživatelů je 57% mužů a 43% žen. Tato sociální síť má své uživatele takřka už po celém světě. Nejrychleji rostoucí region v počtu nových uživatelů je Střední východ a Afrika (Newberry, 2021).

Instagram – jedná se o sociální síť zaměřenou primárně na sdílení fotografií, jejich lajkování a komentování. Každý uživatel má svůj profil, a ostatní uživatelé jej mohou sledovat. Služba nabízí také možnost sdílení videí skrze IGTV, zde je charakteristický formát videí točený tzv. „na výšku“, tedy nikoliv běžně 16:9, ale 9:16. Instagram je tvořený zejména pro mobilní zařízení. Dále stejně jako facebook nabízí možnost živého přímého přenosu a také krátkých příběhů, mizejících po 24 hodinách, tzv. insta stories.

Instagram v současnosti používá více než miliarda lidí na celém světě. Oproti Facebooku je zajímavé, že mezi jeho uživateli je poměrně stejný poměr mužů a žen, tentokrát ale mírně ve prospěch žen (51%). Tato síť je v současnosti mezi dětmi a dospívajícími oblíbenější než facebook a v posledních letech zažívá poměrně strmý nárůst uživatelů (Newberry, 2021).

YouTube – jedná se o největší a také nejznámější internetovou videoslужbu na světě. I tuto službu lze částečně považovat za sociální síť, neboť dochází k propojení uživatelů skrze vzájemné odebrání kanálů. Na „zdi“ nám pak YouTube nabízí videa kanálů, kterým uživatel v minulosti dal odběr. Kanálů je v současnosti na YouTube více než 31 milionů. Dochází zde také k hodnocení a komentování videí a příspěvků. YouTube je druhým nejnavštěvovanějším webem na světě a má 2 miliardy aktivních uživatelů za měsíc. O velmi vysoké uživatelské aktivitě také svědčí, že za 1 minutu na YouTube přibude průměrně 500 hodin nového audiovizuálního materiálu (YouTube official blog, 2021).

Tik Tok – mobilní aplikace se v roce 2017 vyvinula z původní aplikace Musical.ly a je určena k vytváření a publikování krátkých, většinou hudebně laděných videoklipů v délce do 15 sekund. Vyvinula ji čínská společnost ByteDance. Tuto sociální síť využívají u nás děti poměrně hojně a zejména pak mladší dívky. V současnosti má Tik Tok měsíčně půl miliardy uživatelů a patří k 6 nejstahovanějším aplikacím na světě. Produkce na Tik Toku je veřejnou a snadno šiřitelnou již v základním nastavení. Jednoduchost aplikace nahrává mladšímu věku uživatelů, jelikož nemusíte vytvářet uživatelský účet, abyste měli přístup k nekonečnému streamu videí, a snadno máte možnost vše ihned lajkovat, sdílet, komentovat apod. Vše je tedy velmi intuitivní, jednoduché a rychlé. Někdy děti jsou schopny spoustu času sledovat rychle jdoucí videa za sebou (max. 15s) a většina videí je nabitá nějakým dějem či něčím šokujícím či zábavným. V reálném světě to však takto nefunguje a je otázka, zdali dětem, které tuto aplikaci nadměrně využívají, aplikace nemůže uškodit v jejich zdravém osobnostním vývoji. Dalším problémem je oproti jiným platformám větší únik obsahu se sexuálně explicitními scénami a to i u dětí mladších 11 let. Tik Tok totiž zaměřuje pozornost zejména na taneční videa, děti tak dělají různé taneční kreace podle jejich vzorů na síti, a pokud se částečně obnažené dítě takto natočí, pak toto video sdílí mezi sebou sexuální predátoři a ti také pak v určitých případech posílají dětem žádost o sexuálně explicitní fotografie apod. Dále jsou problematické také různé druhy výzev, kde v rámci různých adrenalinových úkolů a touze po ocenění na síti mohou i velmi malé děti riskovat zranění či život (Kopecký, e-bezpečí, 2019).

Snapchat – je to aplikace sloužící k posílání fotografií. Fotografie si zobrazíte pouze jednou a po určitý čas, pak se smaže. Pokud si například vyscreenujete obrazovku mobilu, aplikace dá vědět dotyčnému autoru fotky, že jste si fotku uložil. Tato aplikace není dětmi příliš oblíbená a využívají ji spíše starší adolescenti. Funkce snapmap ukazuje, kde se právě nachází (dle polohy GPS) uživatelé přidání do přátel a mající funkci aktivovanou. Vznikla v USA v roce 2011. Službu využívá 238 milionů uživatelů, kteří přes něj pošlou každý den kolem 4 miliard snímků (Omnicores, 2021).

Twitter - služba nabízející uživatelům psát krátké zprávy o maximální délce 140 znaků. Zprávám se říká tzv. tweety. Podobně jako na Instagramu s fotografiemi, tak tyto tweety jednotlivých osob mohou sledovat a sdílet uživatelé, kteří jsou jejich followery (odběrateli). Je zde možné také přidávat ke tweetům fotografie či videa. V ČR není však Twitter příliš oblíbený a používají jej zde především firmy, publicisti, známé osobnosti a novináři (Kožíšek, Písecký, 2016).

Představili jsme si základní charakteristiku jednotlivých sociálních sítí, které také figurují v praktické části této práce.

3.3 Ochrana soukromí na sociálních sítích

Dávno už jsou pryč doby, kdy pohyb na internetu byl víceméně anonymní. Čím dál více lidí se domnívá, že v internetovém prostředí již nelze být anonymní, a klidně o sobě sdílí častokrát i velmi intimní údaje (Rainie a kol., 2013). Člověk si dnes musí dávat velký pozor na to, co o sobě publikuje a také co sdílí na sociálních sítích. Tendence k odkrývání soukromí na sociálních sítích vyvolávají nejrůznější otázky po příčinách a důsledcích takového počínání, ať už v pozitivním nebo negativním slova smyslu. Jsou to právě sociální sítě, které změnily pohled na to, co je v internetovém prostoru ještě veřejné a co už soukromé s tím, že někde leží pomyslná hranice mezi těmito oblastmi (Ševčíková, 2014). Není dnes již výjimkou, že budoucí zaměstnavatel prohlíží profil na facebooku budoucího zaměstnance ještě před pracovním pohovorem, jelikož z jeho profilu může zjistit mnohé autentické informace. Publikování některých informací může v konečném důsledku vést také třeba až k vyloučení ze školy či zaměstnání. Údaje mohou být zneužity či způsobit problémy v mezilidských vztazích kde můžou být zneužity a problém může nastat i v profesní sféře či sféře občanskoprávní ba i dokonce trestní.

Údaje školáků pak mohou být zneužita anonymním uživatelem například ke kyberšikaně, který tak může materiál jako fotografie a jiná data použít k vydírání a vyhrožování (Ševčíková, 2014). V podstatě se dá říci, že zde stojí proti sobě dva protiklady. Na jednu stranu jsou děti motivovány toho o sobě říci na síti co nejvíce, na druhé straně ovšem stojí ochrana jejich soukromí a mnohdy je složité, aby dítě mezi těmito protiklady našlo nějaký rozumný kompromis. Pokud na síti nenapíše ani své jméno, bude jen malá šance, že jej na síti někdo vyhledá a to i v rámci jeho offline komunity lidí, které zná. Pokud ovšem na síti uvede i informace jako adresu bydliště a například na YouTube ve videu ukazuje dítě, co doma všechno mají, tak tím aniž by si to dítě uvědomovalo, způsobuje, že odkrývá soukromí jeho domova i zcela neznámým lidem, kteří někdy mohou mít i ne zrovna dobré úmysly. Sebe prezentace uživatele na síti je nutnou podmínkou interakce v prostoru internetu, pokud zaostává vaše sebe prezentace, pak nejste pro druhé viditelní a tím pádem ve virtuálním prostoru vlastně neexistujete (Pospíšilová, 2016).

Sociální sítě dnes nabízí mnohé filtry, kde je možné o sobě sdělit jen to nejnnutnější a další informace může uživatel sdílet pouze v rámci určité skupiny jemu známých osob. Ne všude to tak ale jde. V rámci toho je zde rizikem například aplikace Tik Tok nebo portál YouTube. Tyto možnosti nastavení soukromí jsou ale limitovány zvládnutím moderních technologií. Počítačová gramotnost tak v nastavení soukromí hraje klíčovou roli. Podle výzkumu EU Kids Online IV. z roku 2018 celkem 75% dětí ve věku 9 – 17 let umí nastavit soukromí na sociálních sítích a 88% z nich ví, které informace by se neměly sdílet na internetu (EU Kids Online IV v České republice, 2018).

Samotná sociální síť se tvoří propojením profilů skrze přátelství či sledování profilů vzájemně. Koho si uživatel přidá do sítě přátel, tak tím se také utváří okruh lidí, jimž poskytuje určitou část svého soukromí. Jak velkou část soukromí, to záleží opět na tom, jaká data o sobě či svých blízkých v rámci této sítě přátel dobrovolně sdílí. Především adolescenti mají potřebu utváření širšího sociálního okruhu lidí, co je budou sledovat, budou o nich vědět a případně „lajkovat a komentovat“ jejich příspěvky. Tito dospívající uživatelé si pak do přátel přidávají i lidi, které dobře neznají, nebo je dokonce nikdy neviděli (Ševčíková, 2014). Podle posledních výzkumů 49% dětí a dospívajících běžně komunikuje na internetu s neznámými osobami (EU Kids Online IV v České republice, 2018). Otázkám soukromí na sociálních sítích a postoji dětí k této problematice se věnujeme také v praktické části této práce v rámci našeho výzkumu.

3.4 Význam sociálních sítí pro děti

Sociální sítě jsou významnou součástí života dětí ve starším školním věku. Jejich význam určitě neradno podceňovat. Představují důležitou součást života a také socializace. Jako významný zdroj sociálního kapitálu přinášejí také řadu výhod v oblastech komunikace a interakce. Dnes se již významná část sociálního života u dětí staršího školního věku odehrává právě přes sociální sítě. Stávají se prostředkem k sebeprezentaci každého jedince a také komunikačním nástrojem jak pro komunikaci s kamarády, tak také s širším okruhem uživatelů (Ševčíková, 2014). Právě v tomto věku navazování nových přátelství a jejich udržování nabývá na významu. Jedná se totiž o citlivé období, kdy dochází k rozvíjení nejen sociálních vztahů, ale také vlastních sociálních kompetencí (Macek, 2013).

Vzhledem k objemu skupinové interakce na sociální síti, která zahrnuje také řešení skupinových úkolů, organizace společných akcí, publikace multimédií z těchto akcí apod., pokud jedinec není na sociální síti, může se pak jednat o určitou formu sociálního vyloučení, kdy děti přicházejí o část dění v jejich vrstevnických skupinách. Toto je také hlavní důvod tak masivního využívání sociálních sítí právě dětmi staršího školního věku. Jde tedy především o to být informován, co se mezi vrstevníky děje a tento aspekt může k sociálním sítím přitahovat i jedince, který by jinak neměl o ně žádný zájem (Ševčíková, 2014).

3.4.1 Online komunita

Prostor, kde ve virtuálním světě sociálních sítí dochází mezi určitými uživateli ke sdílení informací a materiálů, vzájemné komunikaci a angažování se v různých aktivitách, tento prostor se nazývá online komunitou. Stejně jako v reálném světě i online komunita je určitým způsobem zaměřená, ať už dle zájmů či jiných kritérií. Na platformách sociálních sítí se sdružuje mnoho online komunit. Příkladem mohou být například nesčetné a nejrůzněji zaměřené skupiny na facebooku. I zde se děti mohou sdružovat a online komunita na ně má nezanedbatelný vliv. Význam online komunity určuje především „nakolik se jedinec ztotožňuje s jejími hodnotami a cíli a hodnotí se s ohledem na normy této skupiny.“ (Ševčíková, 2014, s. 147).

3.4.2 Specifika online komunit

V online komunitách na internetu probíhají podobné procesy jako v offline komunitách v reálném světě. Proto je možné vycházet do jisté míry z poznatků socializace jedince ve skupině, zejména pak vrstevnické skupině. Existují však určité odlišnosti, jako například asynchronní komunikace, struktura komunity a její řízení. S online komunitami jsou zejména spjaty následující rysy:

- **Anonymita a distance**, kdy skrytá identita za nějakou přezdívku (nickem) dává uživateli pocit určité nedostižnosti a to jej mnohdy vede k tzv. efektu „odbržděného chování“. Ve své podstatě se jedná o tzv. disinhibiční efekt na internetu, kdy uživatel má větší otevřenost vůči druhým, dovolí si vůči nim to, co by si stěží dovolil v reálné komunikaci a jeho chování postrádá klasické morální zábrany (Suler, 2004). Tento efekt závisí samozřejmě na míře odhalení vlastní identity, což na sociálních sítích je možné regulovat přímo uživatelem. Členové online komunity se neznají mezi sebou v ostatních sociálních kontextech a reálné prostředí nemusí mít žádnou vazbu na přítomnost jedince v online komunitě.
- **Neustálá dostupnost a stabilita informací**, kdy online komunita je neustále dostupná pro své členy, kteří ji udržují při životě. U reálné offline komunity tomu tak většinou není. Online komunita uchovává všechny informace a materiály, které její členové v rámci dané komunity sdílejí. Online komunita tak může se stát archivem těchto informací a to i poté, co její člen komunitu opustí (Ševčíková, 2014). A tento problém přetrvává u většiny sociálních sítí, kdy i v případě, že jedinec danou fotku či informaci smaže, může již být nasdílena jinde a žít si vlastním životem. Této problematice se budeme věnovat v následující kapitole práce.

3.5 Využití sociálních sítí pro pedagogy

Klima současné školy, zejména ve velkých městech nepřináší příliš prospěšné prostředí pro utužování vztahů mezi dětmi ve třídách a v rámci celé školy. Vhodná práce se sociálními sítěmi však může dokázat žáky skrze tyto sítě aktivizovat ke společným akcím, které se můžou i z virtuálního světa přenést do toho skutečného. Je třeba, aby si pedagogové uměli s tímto fenoménem poradit a snažili se vyhledat vhodné iniciátory např. sportovních akcí a

navrhnout adekvátní náplň. V rámci sociálních sítí je také možné iniciovat nejrůznější diskuse na nejrůznější společenská témata, která děti zajímají, ať už se jedná o drogy, rasismus apod. můžeme sledovat, jak se tvoří přirozené skupiny a na základě těchto skupin analyzovat opravdová přátelství a animozity v dané vrstevnické skupině. Odborníci doporučují sestavovat skupiny v sociální síti jako heterogenní, složené z chlapců a dívek s rozdílnou úrovní prospěchu. V této pracovní online skupině je vhodné úkoly volit tak, aby mohli vyniknout všichni její členové, podle svých individuálních schopností

(Řehulka, 2011).

4 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Sociální sítě nabízejí mnoho užitečných funkcí, ale nesou s sebou také řadu rizik a my si v této kapitole představíme některá z nich.

4.1 Kyberšikana

Kyberšikana stejně jako tradiční šikana v reálném světě má podobné základní rysy a projevy. Jedna z definic kyberšikany zní: „Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií.“ (Priceová a Dagleish, 2010, s. 51). Podle Policie ČR zde patří jakékoliv vydírání, ubližování, zastrašování, ohrožování, ztrapňování a obtěžování v internetovém prostoru dle výše popsané definice (Burýšková, 2009). Mezi shodné rysy s tradiční šikanou můžeme považovat například opakované jednání a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.

Opakované jednání zde může znamenat, že ji zaštiťuje nejen agresor, ale i publikum, tedy přihlízející, kteří šikanující příspěvek dále sdílejí a baví se jím. V podstatě pak každým novým komentářem například pod urážlivou fotkou, nebo dokonce i každým „lajkem“ příspěvku od jiných uživatelů sítě, je oběť opakovaně psychicky zraňována a to samozřejmě platí i u sdílení a preposílání daného příspěvku. Nepoměr sil mezi agresorem a obětí má na rozdíl od tradiční šikany odlišnou podobu. Oběť je pro agresora dostupná díky online prostředí prakticky nepřetržitě, jelikož pro mladé lidi je dnes velmi důležité být nepřetržitě online. Agresor tak nemá problém si oběť vyhledat, kdykoliv se mu zachce a i když oběť agresorův profil zablokuje, ten si může vytvořit profil nový a pokračovat.

Mezi další shodné rysy patří agresorovo úmyslné ubližující jednání a vnímání oběti, která toto jednání považuje za ubližující a nepřijemné. Na tomto pocitu oběti velmi záleží, neboť často dochází k přátelskému popichování na sociálních sítích, kdy obě strany do sebe zdánlivě útočí, ale vše je z legrace a obě strany to takto i pociťují. Toto je dokonce bráno jako žádoucí jev, kdy může mít pozitivní dopady a testovat mezi uživateli různé typy komunikace (Kolář, 2009). Může se ale stát, že agresor skrz disinhibiční efekt neodhadne, že druhému toto jednání opravdu ubližuje.

Formy kyberšikany mohou mít podobu pomlouvání, zveřejňování nepravdivých informací o druhém, vyloučení a ostrakizace oběti v rámci komentářů na síti, vydávání se za oběť a její záměrné zesměšňování a s tím související krádež profilu skrze objevené heslo a další

formy ubližování přes internet. Kyberšikanované dítě můžeme poznat podle změn v jeho chování, kdy se může začít vyhýbat moderním technologiím, může být při jejich používání úzkostné, ustrašené či smutné. Výjimkou nejsou ani výkyvy nálad, záškoláctví, vyhýbání se sociálním kontaktům s vrstevníky a somatické potíže (Černá, 2013).

Spouštěčem kyberšikany mohou být odlišnosti oběti v různých aspektech, ale může jím být i aktivita samotné oběti, kdy uživatel umístí například video na sociální síť a to se pak, aniž by to uživatele napadlo, stane virálním a terčem posměšků a kyberšikany. Jakmile se video virálně šíří internetem, není už možné se ho zbavit, neboť existuje mnoho kopií a sdílení tohoto videa. Naivita a nekritičnost oběti pak vede k tomuto počínání, jako například video české dívky, která hledala kluka z autobusu a nevědomky tak vytvořila video inzerát, jenž se stal virálním hitem sociálních sítí. Zde je třeba, aby si každý uživatel uvědomil, že jeho pohled na sebe a na svět může být diametrálně odlišný od pohledu ostatních lidí (Kožišek, Písecký, 2016).

V případě kyberšikany nehraje takovou roli skupinová pozice jedince mezi vrstevníky. Agresorem se může stát třeba i oběť tradiční šikany. Jedinec, kterého okolí nepřijímá a v rámci sociálního srovnávání hodnotí vlastní osobu porovnáváním s druhými. Zde totiž nehraje roli fyzická převaha, a proto se může stát naopak obětí i agresor tradiční šikany, na kterého si ostatní v reálném světě netroufnou. Přesto je kyberšikana spojena s šikanou tradiční a její kořeny jsou často v existujících reálných offline vztazích (Černá, 2013).

Zásadní roli mohou mít tzv. přihlízející, tedy publikum mezi agresorem a obětí. Na nich a jejich reakcích totiž do jisté míry záleží, jak se situace bude nadále vyvíjet. Přihlízející může buď se přidat na stranu agresora, příspěvek sdílet a bavit se jím nebo se může přidat na stranu oběti a bránit ji. Olweus (2012) dělí přihlízející podle postojů k šikaně na pozitivní, neutrální, lhostejný nebo negativní a pak také zdali do situace aktivně zasáhne či nikoliv. Záleží pak také na sociální pozici daného přihlízejícího (Olweus, 2012).

V kyberšikanu se může vyvinout i zdánlivě nevinný žert a proto je třeba uvést pár rad ohledně řešení této situace.

- Situaci je nutné řešit co nejdříve a kontaktovat technickou podporu dané platformy, aby závadný obsah smazala, nahlásit příspěvek.
- Nereagovat na zprávy neznámých lidí, vkládat je nejlépe do „ignore listu“
- Snažit se působit klidně a v případě posměchu dělat, že mi to vůbec nevadí.

- Svěřit se blízké osobě, rodičům či pedagogovi a poprosit je o pomoc.
- Pokud by se jednání agresora opakovalo, je potřeba hlavně nemazat konverzaci, ale naopak si vše ukládat jako důkazní materiál a případně zkontaktovat specializovanou poradnu popřípadě Policii ČR (Kožíšek, Písecký, 2016).

Dle současného výzkumu nejčastější formou online agrese mezi dětmi je posílání hnusných nebo nepříjemných zpráv. Dále dívky snášení kyberšikanu či online obtěžování zpravidla hůře než chlapci (EU Kids Online IV., 2018).

4.2 Nadměrné užívání internetu

Potřeba být neustále online může vést dítě k nadměrnému používání sociálních sítí. U dětí se většinou ještě nedá hovořit přímo o závislosti (Blinka, 2014). Nicméně Blinka (2014) také tvrdí, že v období školního věku děti internet používají stále častěji. Výskyt tohoto jevu nadměrného užívání internetu je však spíše projevem vážnější rodinné dysfunkce. Rodiče se dětem příliš nevěnují, děti jsou odkázány k mobilům a počítačům. Jejich rodiče se domnívají, že jsou v bezpečí. Děti však strádají ohledně uspokojování citových potřeb. Dysfunkční rodinné vztahy se mají tendenci následně promítat do problémových vztahů mezi vrstevníky. Pocit méněcennosti mající příčinu v neúspěšnosti v oblasti výkonu, má za následek zhoršení vztahu s vrstevníky a preferování času spíše v online prostředí sociálních sítí (Blinka, 2014).

Pokud se podíváme na relativně aktuální výzkum EU Kids Online IV. (2018) Výzkum uvádí kolik z jeho respondentů ve věku 11 – 17 let používá internet a sociální sítě nadměrně. Mezi faktory excesivního používání zde řadí: zanedbávání spánku a stravy kvůli internetu, zanedbávání rodiny, přátel, školy, dále nepříjemné pocity při nemožnosti připojení k internetu a brouzdání na síti, aniž by to respondenta bavilo včetně neúspěšných pokusů o omezení času stráveného na síti. Pouze 0,4 % českých dětí a dospívajících zažívá tyto faktory současně. Zde se dá hovořit o určitém excesivním používání internetu a na druhou stranu 74 % respondentů výzkumu tyto problémy má méně často nebo vůbec (EU Kids Online IV., 2018). Z těchto dat by se mohlo zdát, že se nejedná o příliš palčivý problém, nicméně technologický vývoj a přizpůsobivost dětí tomuto vývoji je rychlejší než společenské výzkumy a otázkou je, jak se tento jev bude vyvíjet do budoucna.

4.3 Kybergrooming

Jedná se o chování uživatelů internetu, zejména pak sociálních sítí, kdy se tyto uživatelé vydávají za jinou osobu s cílem vylákat nezletilé dítě na osobní schůzku, zneužít jej ať už sexuálně či jinak (Krčmářová, 2012). Jak jsme uvedli již v počátcích předchozí kapitoly, tak sociální sítě mají často miliony uživatelů různého věku a mezi nimi je nemalé množství dětí. Potenciální pachatelé trestné činnosti mají tak nepřehledný a ohromný výběr svých obětí, které odpovídají jejich představám. Nejprve si pachatel svoji oběť musí vytipovat.

První fází kybergroomingu je pak **vzbuzení důvěry** u oběti. Tu pachatel navodí stavěním se do role vrstevníka či alespoň osoby mající podobné zájmy či problémy. Pachatel se s obětí baví o tom co má oběť ráda, o jejich „společných zájmech“ a tím si postupně získává náklonnost oběti a její důvěru. Oslovováním přátel oběti na sociální sítí vzbuzuje dojem, že pachatel patří do okruhu známých. Útočníci také používají několik identit a jejich profily obsahují mnohdy zajímavé fotografie apod., aby zaujali cílovou skupinu, na kterou útočí. Komentují si vlastní statusy pod různými identitami či statusy přátel oběti, aby vzbudili dojem, že mají podobné přátele. Někdy jsou útočníci natolik sofistikovaní v manipulaci a přesvědčování, že je velmi nesnadné jejich profil odhalit. V případě šetření se však vždycky dá údajný profil dohledat a identifikovat (Kožíšek, Písecký, 2016).

K tomuto získání důvěry stačí průměrnému kybergroomerovi kolem 8 minut, aby si dítě získal natolik, že s ním bude rozebírat citlivá a sexuální témata (Krčmářová, 2012). Jakmile si pachatel získá důvěru oběti, postupně si s ní prohlubuje vztah a snaží se ji izolovat od jejího okolí. Neváhá svou oběť také podporovat drobnými dárky či dokonce penězi. Pachatel oběti obvykle nabízí dobití kreditu do mobilu, vstupenky na koncerty, setkání s významnou osobností apod. Postupně z ní začne mámit pornografické materiály, které pak může zneužít k vydírání oběti. Pachatel chválí svoji oběť a dvoří se jí, což může dívce v pubertálním věku velmi imponovat. Chválí její postavu a konverzaci postupně stáčí od zájmových činností k sexuálním tématům. Vybízí oběť k pózování před webkamerou a jakmile se na něm oběť stane emočně závislá, požaduje pachatel po své oběti osobní setkání, kde má v úmyslu dítě znásilnit, sexuálně zneužít či využít k výrobě dětské pornografie (Grivna, 2019).

Emoční závislost oběti na pachateli vzniká jako silný kamarádský vztah, kdy oběť může být vmanipulována do situace, kdy se svěří i s intimními problémy, aniž by však tušila, že pachatel poskytuje materiál k jejímu pozdějšímu vydírání. Následně totiž pachatel

přistupuje k čím dál víc častější konverzaci na sexuální témata, manipulaci oběti skrze již nasbírané informace či multimediální materiály od samotné oběti. Oběť pak zažívá natolik velký strach a pocit ohrožení vlastní pověsti, že přistupuje prakticky k čemukoliv, co po ní pachatel vyžaduje. Pachatel se neostýchá oběti vyhrožovat, že zveřejní citlivé informace a materiály, pošle je rodičům či kamarádům a učitelům, což pro každé dítě v pubertálním věku je naprosto stresující představa. Pachatel oběť také vydírá tím, že když mu nevyhoví, způsobí mu zdravotní problémy či smrt apod. (Kožíšek, Písecký, 2016).

Oběť je tedy již tam, kde ji pachatel chtěl dostat, aby si s ní mohl dělat takřka „co chce“. Dítě má samozřejmě strach cokoliv říci někomu dospělému, jelikož se bojí reakce, cítí vinu za vzniklou situaci a stydí se. Citová závislost na kybergroomerovi může nabýt až takových rozměrů, že pokud by konverzace s ním najednou přestala, tak dítě může pociťovat smutek jako ze ztráty blízkého člověka. Dítě může truchlit bez ohledu na to, že celý vztah byl uměle vytvořen a dítě bylo po celou dobu manipulováno jen pro uspokojení právě onoho jedince, kvůli kterému truchlí. Dítě je totiž manipulováno také k tomu, aby cítilo určitou zodpovědnost za udržování vztahu mezi jím a pachatelem kybergroomingu (Krčmářová, 2012).

Poslední etapou kybergroomingu pak bývá **osobní schůzka**, kde může dojít k napadení, zneužití či obtěžování dítěte. Tato poslední fáze může skončit dokonce i unesením oběti a v nejhorších případech i její smrtí. Pokud oběť na schůzku přistoupí a dojde k nějaké formě zneužití, tak často si oběť tuto zkušenost nechává pro sebe a nehlásí ji. Jakmile je vše odhaleno, má dítě kromě pocitů zneužití, studu a manipulace také nemalý stres, který může vést k naprosté izolaci od okolí nebo dokonce k sebevraždě. Proto je třeba velmi citlivě v rámci terciální prevence s těmito oběťmi pracovat (Jansen, 2010).

Nejlepší ochranou a prevencí je důvěra mezi dětmi a rodiči a dětmi a pedagogy. Jelikož pouze toto je jediný krok, který může zabránit kybergroomingu v jakékoliv jeho fázi (Kožíšek, Písecký, 2016).

Například v současnosti velmi populární dokumentární film *V Síti* (2020) poukázal u nás na ohromné množství sexuálních predátorů (cca 2,5 tisíce za dobu natáčení dokumentu) schopných sexuálně vydírat 12 letou dívku a dokonce si s ní domluvit schůzku. Asi do 5 hodin od založení falešných 3 profilů 12ti letých dívek se ozvalo přes 80 predátorů se sexuálními návrhy (Pecháčková, 2020). Reakcí dětí ve věku 11 – 15 let na případný kybergrooming se budeme zabývat také v praktické části práce.

4.4 Problematické online komunity

Na sociálních sítích se sdružuje mnoho různě zaměřených komunit. Jedná se o komunity zaměřené na tvůrčí činnost, sport, vzdělávání a další prospěšné oblasti. Vyskytují se však i komunity, které svým zaměřením podporují společensky nežádoucí jevy a jsou tak negativním vzorem pro děti. Jedná se o online komunity zaměřené například na podporu anorexie, rasismu a xenofobie, dále komunity zaměřené na užívání drog, sebepoškození či suicidiální tendence. Problém je hlavně v tom, že tyto komunity představují evidentně negativní a patologické jevy nikoliv jako něco, před čím by varovaly, ale prezentují tyto jevy jako životní styl. Jejich členové se tak vzájemně prostřednictvím těchto online komunit utvrzují v přesvědčení, že konají správně.

Je tedy třeba rozlišovat, že ne každá komunita nesoucí název a zaměření výše popsaných oblastí, musí být nutně problematická. Může se jednat například o online komunitu na pomoc dívkám trpícím anorexií, ale také třeba jak užívat drogy, aby se minimalizovalo riziko infekcí apod. Tyto komunity mohou být i prospěšné, protože mohou poskytovat určitou pomoc a podporu lidem, kteří se potýkají se závislostí na drogách apod. Můžou však také posilovat negativní normy tím, že jasně nepoukazují na dané patologické jevy jako na špatné a nežádoucí (Ševčíková, 2014).

Existenci online komunit se snaží dnes již mnohdy potírat samotné sociální sítě. Kromě výše uvedených problematických oblastí se dnes sociální sítě, zejména pak Facebook, musejí potýkat také s online skupinami, kde se koncentrují lidé se sympatiemi k násilí a terorismu. V podstatě každá větší sociální síť dnes ale již má tzv. pravidla komunity, která je povinen každý uživatel dodržovat a musí si každý uživatel být také vědom, že sociální síť není veřejný prostor, nýbrž soukromá platforma, a může si tedy určovat pravidla dle uvážení provozovatelů sítě. Proto jsou mnohdy absurdní snahy osob provozující problematické komunity s odvoláváním se na svobodu slova, pokud sociální síť zakročí kvůli porušením pravidel komunity.

4.5 Projekty zaměřené na prevenci a pomoc

Uvedeme si zde několik projektů působících v České republice, které nabízejí pomoc v krizové situaci či pomoc s preventivní výchovou, aby ke krizovým situacím mohlo docházet co nejméně.

Linka bezpečí – poskytuje krizovou pomoc a poradenství dětem a mládeži 24 hodin denně po všechny dny v roce. Odborní pracovníci na lince bezpečí pomáhají zejména dětem, co si nevědí rady se svými problémy, cítí se osamoceny či ohroženy, zneužity, zrazeny či zmateny a nemají odvahu se svěřit někomu blízkému. Volání na linku bezpečí je zdarma a je zcela anonymní. Děti mohou najít na lince bezpečí vhodnou radu, povzbuzení či odkaz na další pomoc. Na linku bezpečí se obracejí také děti cítící se ohroženy skrze sociální sítě. Děti mohou využít nejen telefonické bezplatné linky, ale i e-mailu či chatu. Je vhodné také zmínit, že podobná linka existuje také pro rodiče (Krčmářová, 2012).

Seznam se bezpečně – projekt, jehož cílem je tvorba audiovizuálních dokumentů, které se i včetně diskuse promítají ve školách v rámci prevence. Celý projekt zaštiťuje společnost Seznam.cz. První film byl natočen v roce 2009 a už tehdy film byl rozeslán do všech škol jako učební pomůcka za podpory MŠMT. Filmy se věnují otázkám seznamování na internetu a sociálnímu inženýrství, kybergroomingu a dětské prostituce. Na projekt je navázáno vzdělávání pedagogů, odborné konference a další aktivity. V roce 2012 a 2015 byly natočeny další dva díly dokumentu. Třetí díl popisuje případ zneužití 39 dětí dvěma skautskými vedoucími, kteří své oběti vyhledávali právě na sociálních sítích a pak se s nimi scházeli a docházelo k sexuálnímu zneužití, tedy k dokonanému kybergroomingu.

E-bepečí – Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty University Palackého Olomouc (Centrum PRVoK) zaštiťuje a realizuje projekt e-bepečí zaměřený na prevenci rizik spojených s komunikací po internetu, patologické chování, online a terénní edukaci, výzkum a poradenství v dané oblasti. Cílovou skupinou pomoci a prevence jsou hlavně děti. Dále pak pedagogové, rodiče, sociální pracovníci, policisté a vychovatelé. Preventivní programy zahrnují workshopy dle věku účastníků jak pro děti tak pro výše popsané profese. Děti se zde učí atraktivní formou pravidla rozumného používání internetu a komunikace na sociálních sítích, vytváření bezpečných hesel, vyvozovat řešení krizových situací s důrazem na emoční prožitek každého dětského účastníka. Nedílnou součástí je také participace na různých veřejných akcích jako Utubering apod.

Bezpečný internet - cílem je ukázat mnohá rizika internetu a sociálních sítí a také jak se jim bránit. Tento projekt oslovuje různé cílové skupiny a používá názorné příklady a zdarma poskytuje na svém webu rady a zkušenosti. Zaměření projektu je zejména na prevenci a pomoc při podvodném jednání skrze internet.

Dětské krizové centrum – jedná se o odborné pracoviště zabývající se psychosociální pomocí u týraných, zanedbávaných, zneužívaných či jinak traumatizovaných dětí. Krizové centrum se zaměřuje především na vyhledávání, diagnostiku, terapii a prevenci syndromu CAN. Sužba poskytuje také linku důvěry, podobně jako linka bezpečí popsána výše. Do Dětského krizového centra mohou přicházet děti i bez objednání a to s jakýmkoliv problémem s rodiči či bez nich a nemusí dokonce uvádět ani svoji totožnost. Součástí služby je i sociálně-právní poradenství (Kožíšek, Písecký, 2016).

V České republice je zajisté i více aktivit věnující se problematice pomoci a prevenci rizik spojených s internetem a komunikací skrze sociální sítě. My zde nabídli pouze některá z nich, na které se v případě potřeby mohou obrátit děti, případně rodiče dětí či pedagogové.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 REALIZACE VÝZKUMU

V praktické části této diplomové práce se zabýváme sociálními sítěmi a zmapováním jejich významu pro děti ve věkové skupině 2. stupně základní školy. Dále se zabýváme riziky plynoucích z používání sociálních sítí dětmi v této věkové skupině. Tato data zjišťujeme pomocí otázek v dotazníku týkajících se významu sociálních sítí pro dané respondenty, četnosti používání sociálních sítí, ochrany soukromí či rizik na sociálních sítích a reakcí respondentů v rizikových či nepříjemných situacích na sociálních sítích. Tyto jevy také rozebíráme z hlediska jak věkového, tak také například genderového.

Výzkumné téma této práce pojednává o aktuálním jevu, který nepochybně má nemalý vliv na děti a mládež. Je tedy dobré zjistit nejprve význam sociálních sítí pro věkovou skupinu dětí staršího školního věku a následně se zaměřit také na vybraná rizika, která mohou hrozit v důsledku neopatrného používání sociálních sítí. Je třeba se tímto tématem zabývat, jelikož sociální sítě kromě výhod skýtají také mnohá rizika. Údaje z této diplomové práce mohou být velmi užitečné zejména pro pedagogy, rodiče a lidi pracujícími s dětmi a mládeží, jelikož téma sociálních sítí je natolik významným a aktuálním, že je třeba mu věnovat pozornost.

5.1 Výzkumný problém

V praktické části diplomové práce se zabýváme převážně významem sociálních sítí pro děti školního věku, zmapováním rizik a reakcemi dětí na negativní situace na sociálních sítích a internetu. Dále se zabýváme ochranou soukromí na sociálních sítích a postojem dětí staršího školního věku k této problematice.

5.2 Výzkumné cíle a otázky

Naším cílem je zjistit nejčastěji používané sociální sítě dětmi staršího školního věku. Dále nás zajímá hlavní motivace, proč si děti daného věku profil na sociálních sítích zakládají a k jakému účelu jej nejčastěji využívají. Z hlediska času nás zajímá kolik hodin denně tráví děti na sociálních sítích jak ve školní den, tak také v den volna. Dalším cílem je zjistit postoj dětí k ochraně soukromí na sociálních sítích. Ohledně rizikových situací nás zajímá jak často se děti setkávají s rizikovou situací na sociálních sítích, zdali se na síti cítí

v bezpečí a také jak se zachovají v případě konfrontace s rizikovou situací na síti. A jako poslední cíle nás zajímá, kolik dětí daného věku by šlo na schůzku s neznámým člověkem, jak často si s neznámými lidmi píše a zdali komunikují s rodiči o jejich činnosti na sociálních sítích.

Hlavní výzkumný cíl: Zmapovat význam sociálních sítí a zjistit též závažnost určitých rizik spojených se sociálními sítěmi u dětí staršího školního věku.

5.2.1 Dílčí výzkumné otázky

1. Jaké sociální sítě děti staršího školního věku využívají nejvíce?
2. Věnují děti staršího školního věku více času v den volna, než ve školní den?
3. Jakou mají děti staršího školního věku motivaci k založení a užívání sociálních sítí?
4. Jaký mají postoj děti staršího školního věku k ochraně soukromí na sociálních sítích?
5. S jakou četností se děti staršího školního věku setkaly s rizikovou situací na sociálních sítích?
6. Jak se děti zachovají v případě problému na sociálních sítích?
7. Kolik dětí staršího školního věku by šlo na schůzku s neznámým člověkem, pouze na základě známosti ze sociálních sítí?
8. Komunikují děti staršího školního věku s rodiči o své aktivitě na sociálních sítích?

5.2.2 Druh výzkumu

V našem výzkumném šetření jsme zvolili metodu kvantitativního přístupu z toho důvodu, že chceme zmapovat význam sociálních sítí, postoje k ochraně soukromí, reakci na vybrané rizikové situace u dětí staršího školního věku. „Kvantitativní přístup pracuje s čísly a je možné jej uplatnit na velkou skupinu respondentů. Snaží se vysvětlit určitý jev a směřuje k zobecnění.“ (Gavora, 2010, Chráska, 2007). Pro sběr dat jsme stanovili formu dotazníku. Mezi výhody dotazníku patří možnost ekonomicky nenáročným způsobem zacílit poměrně velkou skupinu respondentů a mezi jeho nevýhody patří, pokud se

respondent prezentuje sociálně přijatelněji, tedy tak, jak chce, aby byl viděn. (Chráška a Kočvarová, 2015, s. 41-42).

5.3 Metoda sběru a zpracování dat

Pro sběr dat jsme v našem výzkumu zvolili formu dotazníku. Pro dotazník jsme použili webovou službu www.surveymonkey.com, kde jsme vytvořili dotazník čítající celkem 23 položek a skládající se z položek uzavřených, otevřených či polo uzavřených. Položka týkající se sociálních sítí obnášela seřazení podle preferencí daných sociálních sítí u daného respondenta. Při tvorbě dotazníku jsme konstruovali otázky, které korespondují s výzkumnými cíli a také jsme se inspirovali v tvorbě některých otázek ve výzkumu EU Kids Online IV. realizovaného Masarykovou Universitou v Brně roku 2018. Dotazník cílil především na děti ve věku 11 – 15 let, což je cílová skupina našeho výzkumu.

Před publikací a sdílením dotazníku byl proveden předvýzkum. Jednalo se o respondenty ve stejném věkovém rozmezí, tedy staršího školního věku v rámci kroužku Dětské televize. Při tomto předvýzkumu jsme si ověřili srozumitelnost jednotlivých položek dotazníku na souboru 40 dětí. Na základě tohoto předvýzkumu došlo jen k technickým úpravám dotazníku u některých položek. Po obsahové stránce nebyl s položkami žádný problém.

Tabulka 1 Pořadová čísla výzkumných otázek a k nim spadající položky v dotazníku

Dílčí výzkumná otázka č.	Počet a čísla položek	Znění položek v dotazníku
1.	3, 4	3. Máš profil na sociálních sítích? Na kolika? 4. Jaké sociální sítě nejvíce používáš?
2.	5, 6	5. Kolik času trávíš na sociálních sítích? 6. Na jakém zařízení jsi nejčastěji na sociálních sítích?
3.	7, 8, 23	7. Co tě vedlo k založení profilu na sociálních sítích? 8. Co je a nebo není pro tebe na sociálních sítích důležité?

		23. Představ si, že by se najednou zrušily všechny sociální sítě...
4.	9, 10, 11	9. Co na sociálních sítích upřednostňuješ? 10. Zajímáš se o ochranu dat a soukromí na sociálních sítích? 11. Jaké osobní údaje jsi ochotný/á poslat přes internet jiné osobě?
5.	12, 13, 15	12. Cítíš se na sociálních sítích v bezpečí? 13. Setkal/a ses někdy na sociálních sítích s něčím, co by tě naštvalo nebo zneklidnilo? 15. Setkal ses někdy s daným jednáním? Jak často?
6.	14, 16	14. Jestli tě na sociálních sítích něco zneklidnilo, mluvil jsi o tom s někým a kým? 16. Když tě na sociálních sítích někdo obtěžoval, jak si se zachoval?
7.	17, 18, 19	17. Píšeš si (psal/a sis někdy) na internetu s někým, koho osobně neznáš? 18. Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen ze sociálních sítí? 19. Pozval tě někdy někdo cizí z internetu na osobní schůzku?
8.	14, 20, 21	14. Jestli tě na sociálních sítích něco zneklidnilo, mluvil jsi o tom s někým a kým? 20. Mluvíš někdy s rodiči o tom, co děláš na sociálních sítích? 21. Vadí ti, když rodiče mají svůj profil na stejné sociální síti?

5.4 Výzkumný soubor

Základní soubor tvořilo 407,1 tisíc žáků základních škol v České republice, staršího školního věku, tedy 11 – 15 let (Statistiky MŠMT, 2020). Dotazník byl sdílen mezi dětmi daného věku ve školách a školských zařízeních spadajících pod zlínský kraj. Jednalo se tedy o dostupný výběr v rámci třech školských zařízení ve zlínském kraji, nelze proto výsledky výzkumu zobecnit. Velikost souboru je celkem 338 respondentů. Soubor tvoří děti ve věku 11 – 15 let. Celkem 46 respondentů z celkového počtu 384 vyplněných dotazníků jsme museli z výzkumu vyřadit zejména pak pro jiný věk respondentů, ať už 10 let a méně a nebo 16 let a více.

Nejprve jsme zjišťovali základní informace o respondentovi a to pohlaví a věk. Výzkumný soubor tvořilo celkem 338 respondentů, z toho pak 51,8 % (175) chlapců a 48,2 % (163) dívek. Z hlediska věku byla nejpočetnější skupina 13 let, která tvořila 27,8 % (94) respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byly děti ve věku 14 let, která tvořila 25,1 % (85) respondentů. Třetí nejpočetnější věkovou skupinu tvořily děti ve věku 12 let 22,2 % (75) respondentů. Dále nejstarší respondenti v našem výzkumu měli 15 let a byli v podílu 12,7 % (43) respondentů a nejmladší tvořili nejmenší skupinu 11ti letých, kterých bylo 12,1 % (41) respondentů. Respondenty, kteří zahrli možnost 10 a méně a nebo 16 a více jsme z výzkumného souboru vyřadili. Po jejich vyřazení jsme se dostali na počet 338 respondentů. Pro lepší přehlednost věkových skupin je tu následující tabulka.

Tabulka 2 Věk respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
11	41	12,1 %
12	75	22,2 %
13	94	27,8 %
14	85	25,1 %
15	43	12,7 %
Celkem	338	100 %

Tabulka 3 Podíl chlapců a dívek mezi respondenty výzkumu

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Chlapci	175	51,8 %
Dívky	163	48,2 %

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

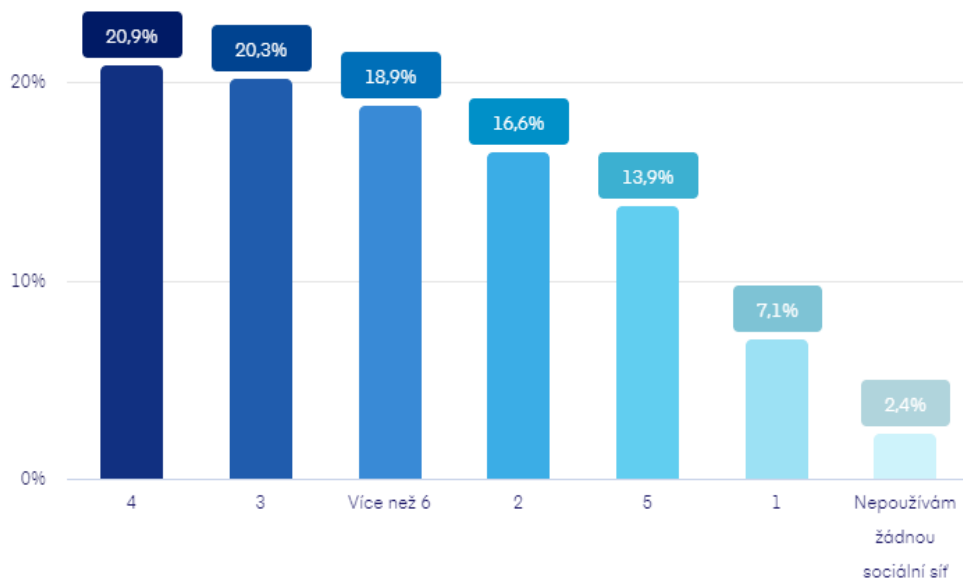
V této kapitole si podrobně rozebereme výsledky kvantitativního výzkumného šetření, které se týkají významu sociálních sítí pro dostupný výběr respondentů staršího školního věku, dále jejich postojem k ochraně soukromí na internetu a riziky na sociálních sítích a jejich četností a jak se k nim staví děti staršího školního věku v rámci našeho dostupného výběru. Pro větší přehlednost jsme tuto kapitolu rozdělili na několik podkapitol.

6.1 Význam sociálních sítí pro respondenty

Tato část dotazníku se pokouší zjistit, jak jsou sociální sítě pro respondenta významné, jaké sociální sítě nejvíce používá, kolik na nich tráví času, co ho vedlo k tomu si založit profil na sociálních sítích a kolik takových profilů používá.

V našem výzkumu zjišťujeme, zdali **respondent má profil na některé ze sociálních sítí a pokud má, kolik sociálních sítí používá** (položka č. 3). Zájem o sociální sítě ze strany respondentů výzkumu je poměrně velký, většina respondentů totiž vlastní profil na více než dvou sociálních sítích. Konkrétní otázka zněla: „Máš profil na sociálních sítích? Na kolika sítích máš profil?“ Pouze 2,4 % (7) respondentů uvedlo, že nemají profil na žádné sociální síti. Nejčastější odpovědí pak bylo, že respondent má profil na 4 sociálních sítích. Svůj profil na více než 6 sociálních sítích má 18,9 % (56) respondentů. Tři sociální sítě využívá 20,3 % (60) respondentů, na dvou má profil 16,6 % (49) respondentů a na pěti sociálních sítích má profil 13,9 % (41) respondentů. Pouze jednu sociální síť využívá 7,1 % (21) respondentů. Je třeba poznamenat, že položka zjišťuje na kolika sociálních sítích má uživatel profil, nikoliv ale aktivitu na daných sociálních sítích. Respondent tedy si mohl založit v minulosti profil na dané sociální síti, ale to ještě neznamená, že ji pravidelně používá.

Obrázek 1 Graf „Máš profil na sociálních sítích? Na kolika sítích máš profil?“

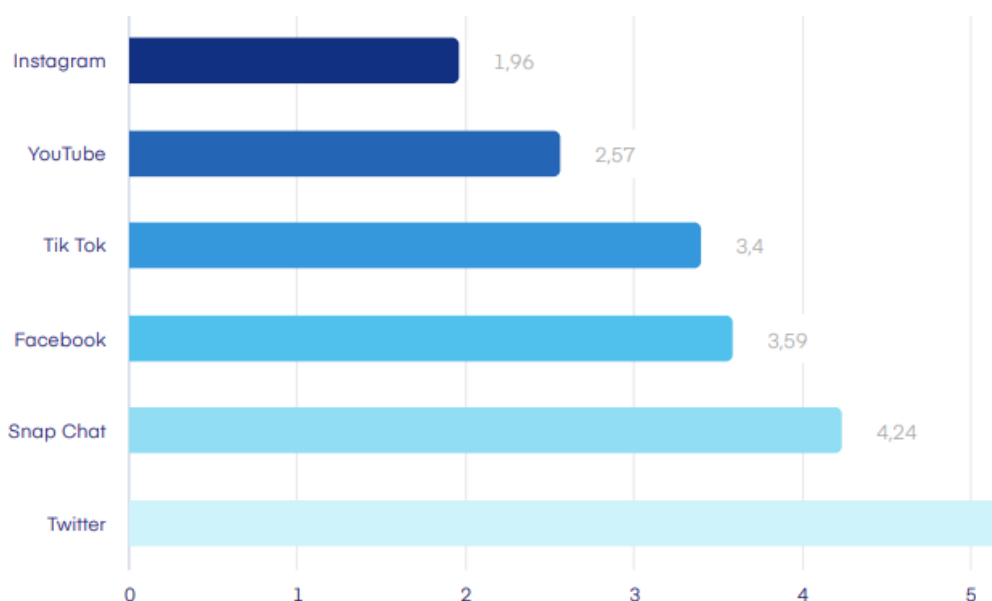

Dále se ptáme, **jaké sociální sítě respondenti nejvíce preferují** (položka č. 4). Otázka byla položena tak, aby respondent seřadil dané sociální sítě dle svých preferencí a četnosti užívání od pro něj nejoblíbenější s hodnotou 1, až po nejméně oblíbenou s hodnotou 6.

V rámci předvýzkumu jsme vytipovali 6 sociálních sítí, které děti v daném věku používají: Instagram, Facebook, Snapchat, Twitter, Tik Tok a YouTube. Všechny tyto sociální sítě jsou představeny v teoretické části práce v kapitole 3.2.

V následném výzkumném šetření vyšlo najevo, že nejvíce oblíbenou sociální sítí je mezi dětmi staršího školního věku Instagram, který nejčastěji obsazoval první příčku oblíbenosti. Na druhém místě se jedná o video portál YouTube, na třetím pak Tik Tok, na čtvrtém Facebook, na předposlední příčce se nachází Snapchat a poslední je Twitter.

Obrázek 2 Graf Pořadí oblíbenosti sociálních sítí u respondentů

O významu sociálních sítí pro děti staršího školního věku nepochybně vypovídá také údaj, **kolik času na těchto sítích za den stráví** (položka č. 5). Aby bylo zjištění objektivnější, tak jsme otázku rozdělili na dny všední (dny, kdy respondent jde do školy) a pak dny volna (víkend, prázdniny apod.). Sledovali jsme tedy také výzkumný cíl, zdali stráví děti na sociálních sítích více času v den volna či ve školní den. Ve školní den byla nejčastější odpovědí 1 – 2 hodiny, kterou zadalo 144 respondentů. Během běžného školního dne stráví na sociálních sítích 3 – 4 hodiny celkem 94 respondentů. Méně než hodinu zahrlo 47 respondentů a 5 – 6 hodin stráví na sociálních sítích ve školní den 32 respondentů. Nejvíce času ve školní den, tedy 7 a více hodin, stráví na síti celkem 16 respondentů.

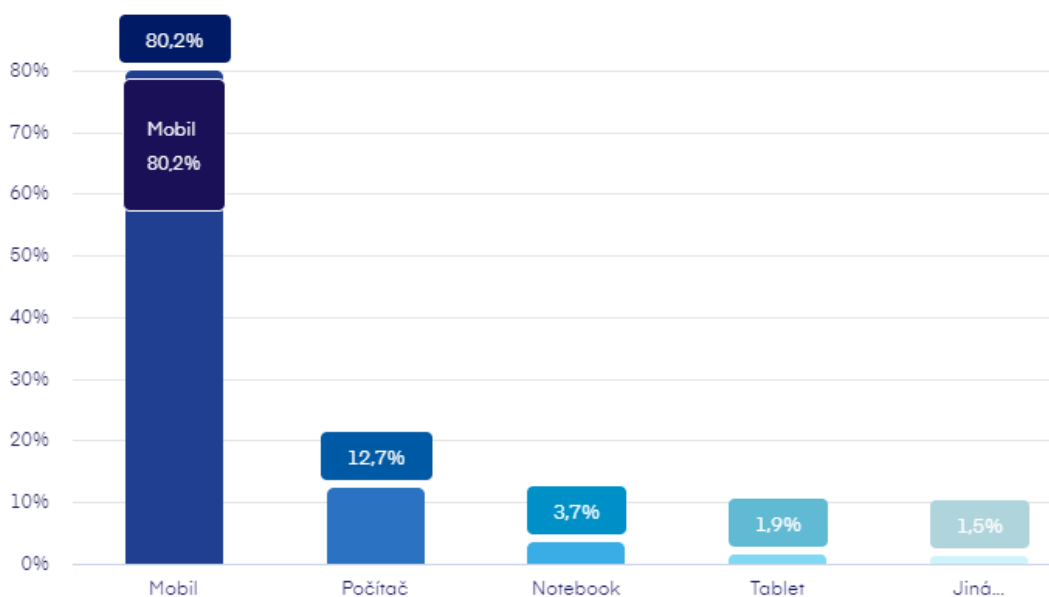
Ve dnech volna se hodnoty dle očekávání pohybují poměrně ve vyšších číslech. Nejvíce respondentů (131) zaškrtnulo odpověď 3 – 4 hodiny, dále 75 respondentů odpovědělo 1 – 2 hodiny, 5 – 6 hodin stráví na sociální síti během dne volna 63 respondentů. Nejméně času ve dnech volna, tedy méně než 1 hodinu, stráví na sociálních sítích 32 respondentů a naopak nejvíce času, tedy 7 a více hodin, odpovědělo 35 respondentů. Krajní hodnoty v této položce u dní volna zahrlo poměrně podobné množství tázaných dětí, což ve variantě školního dne tak nebylo.

Tabulka 4 Čas strávený na sociálních sítích

	MÉNĚ NEŽ 1 HODINU	1 - 2 HODINY	3 - 4 HODINY	5 - 6 HODIN	7 A VÍCE HODIN
Během běžného školního dne	47	144	97	32	16
Během dne volna víkend, prázdniny...	32	75	131	63	35

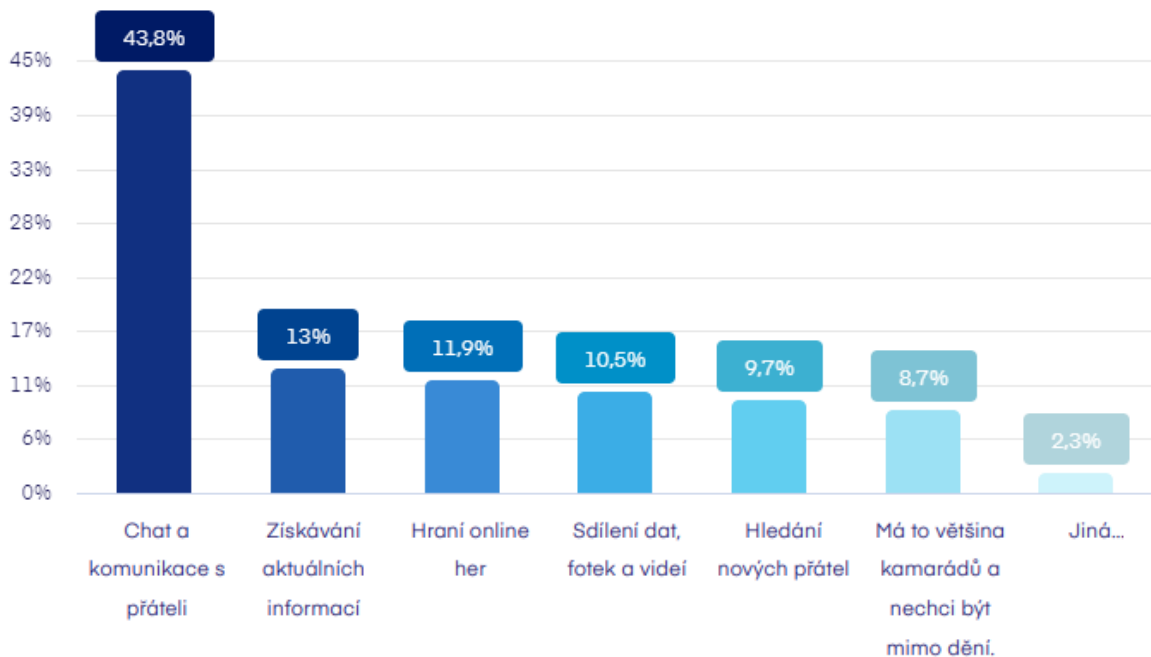
V našem výzkumu dále zjišťujeme, **na jakém zařízení se děti staršího školního věku nejčastěji připojují k sociálním sítím** (položka č. 6). Na otázku: „Na jakém zařízení jsi nejčastěji na sociálních sítích a internetu?“ drtivě nejvíce dětí odpovídá, že se nejčastěji připojuje k sociálním sítím skrze mobilní telefon. Možnost mobilu zadalo 80,2 % (260) respondentů. Podstatně méně je využíván k sociálním sítím domácí počítač (PC), pomocí kterého se k sociálním sítím připojuje 12,7 % (41) respondentů. Dále 3,7 % (12) respondentů používá k tomuto účelu nejčastěji notebook a pouze 1,9 % (6) respondentů používá k brouzdání na sociálních sítích a internetu tablet. Zařízení jiného typu než výše zmiňované pak zadalo pouze 1,5 % (5) respondentů. Zařízení k výběru jsme stanovili z odpovědí dětí v rámci předvýzkumu. Z údajů, že drtivá většina dětí, v rámci našeho dostupného výběru, se připojuje k sociálním sítím skrze mobilní telefon, se dá předpokládat, že je to především jednoduchostí ovládání mobilu a také možnost pomocí mobilního zařízení, jež má respondent neustále u sebe, být také nepřetržitě online a dostupný pro ostatní.

Obrázek 3 Graf Nejčastější zařízení k používání sociálních sítí a internetu

V rámci výzkumu dále zjišťujeme **motivaci k založení a používání sociálních sítí** (položka č. 7). Otázka zněla: „Co tě vedlo k založení profilu na sociálních sítích?“ Zde je nutno dodat, že jedno dítě mohlo uvést také více důvodů k založení profilu. Pro téměř poměrně velkou část z oslovených dětí je důvodem mít profil na sociálních sítích chat a komunikace s přáteli. Těchto dětí je 43,8 % (266). Ostatní důvody jsou na podobné úrovni četnosti a objevovaly se v dotazníku daleko méně často než právě komunikace s přáteli. Získávání aktuálních informací označilo 13 % (79) respondentů, dále pak mezi motivy figuruje hraní online her pro 11,9 % (72) respondentů a sdílení dat, fotek a videí vedlo k založení profilu na sociálních sítích 10,5 % (64) respondentů. Možnost hledání nových přátel zadalo 9,7 % (57) respondentů a možnost „má to většina kamarádů a nechci být mimo dění“ 8,7 % (53) respondentů. Možnost jiná zahrlo pouze 2,3 % (14) respondentů. Chat a komunikace s přáteli je tedy zjevně nejdůležitějším motivem k používání a zakládání sociálních sítí u našich respondentů, což je o to více aktuální v době, kdy dotazník byl vyplňován. V době uzavřených škol a snížených sociálních kontaktů kvůli epidemiologické situaci ve světě. Sociální sítě se mnohdy tak stávají za této situace často jedinou a nejčastější spojnici a možností sociálního kontaktu s vrstevníky, což mohlo mít vliv na četnost právě této nejčastější odpovědi.

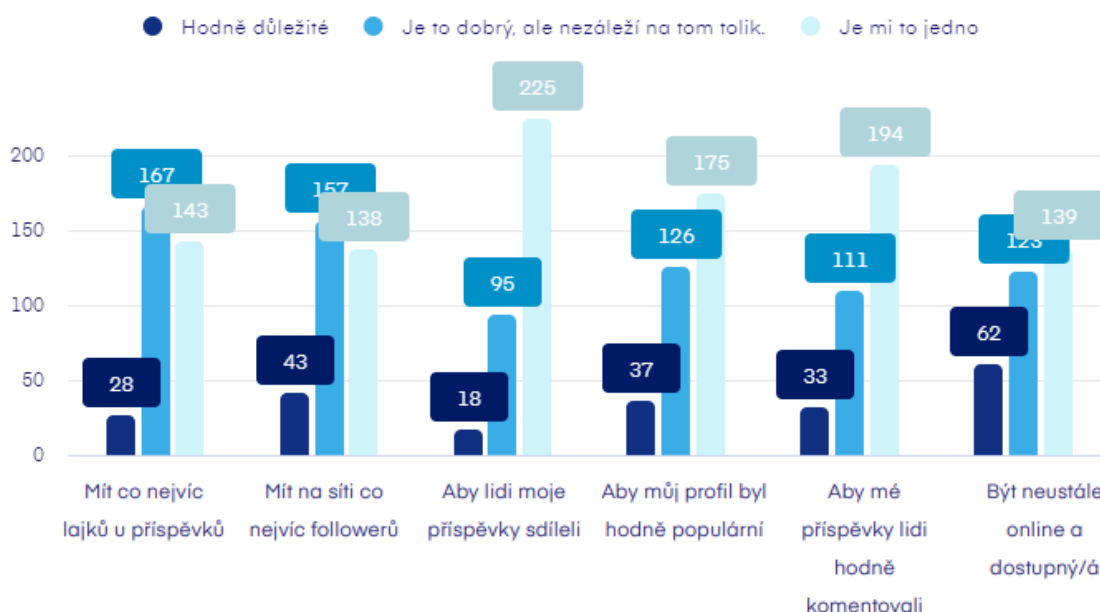
Obrázek 4 Graf Motivace k založení profilu na sociálních sítích

Poslední otázka zjišťující význam sociálních sítí pro respondenty našeho výzkumu se ptá, **co je pro respondenta na sociálních sítích důležité** (položka č. 8). Na základě předvýzkumu a již ověřených dotazníků jsme stanovili 6 možných odpovědí a ke každé z nich respondent přiřazoval důležitost pro něj osobně ve třech stupních, a to „hodně důležité“, „je to dobrý, ale nezáleží na tom tolik“ a pak „je mi to jedno“. U možnosti „mít co nejvíce lajků u příspěvků“ je hodně důležité pouze pro 28 respondentů, pro 167 respondentů je to dobré, ale nezáleží na tom tolik a 143 respondentů je to lhostejné. Možnost „mít na síti co nejvíce followerů“ tedy ostatních lidí, kteří budou sledovat můj profil, je hodně důležitá pro 43 respondentů, příliš na tom nezáleží 157 respondentům a 138 respondentům je to jedno. Nejméně důležité pro oslovené děti se jeví sdílení vlastních příspěvků ostatními uživateli. Důležité je to pouze pro 18 respondentů, za ne příliš důležité to považuje 95 respondentů a sdílení je lhostejné 225 respondentům. Popularita vlastního profilu na sociálních sítích je důležitá pro 37 respondentů, za výhodu, ale ne příliš důležitou to považuje 126 respondentů a 175 respondentům je to jedno. Podobně je na tom komentování mých příspěvků od ostatních uživatelů, což je důležité pouze pro 33 respondentů, za dobrou věc, ale ne příliš důležitou to považuje 111 respondentů a lhostejné je to 194 respondentům. Poslední část této položky se ukázala jako nejdůležitější pro oslovené respondenty. Jedná se o potřebu být neustále online a dostupný pro ostatní přátele

a uživatele. Být neustále online a dostupný považuje za velmi důležité 62 respondentů, 123 respondentů to bere jako výhodu, ale ne až tak důležitou a je to lhostejné pro 139 respondentů. S tímto zjištěním víceméně koreluje zjištění v položce číslo 6, kde se drtivá většina respondentů vyjádřila, že nejčastěji tráví čas na sociálních sítích skrze mobilní zařízení, zejména mobilní telefon, kde je možné být neustále online.

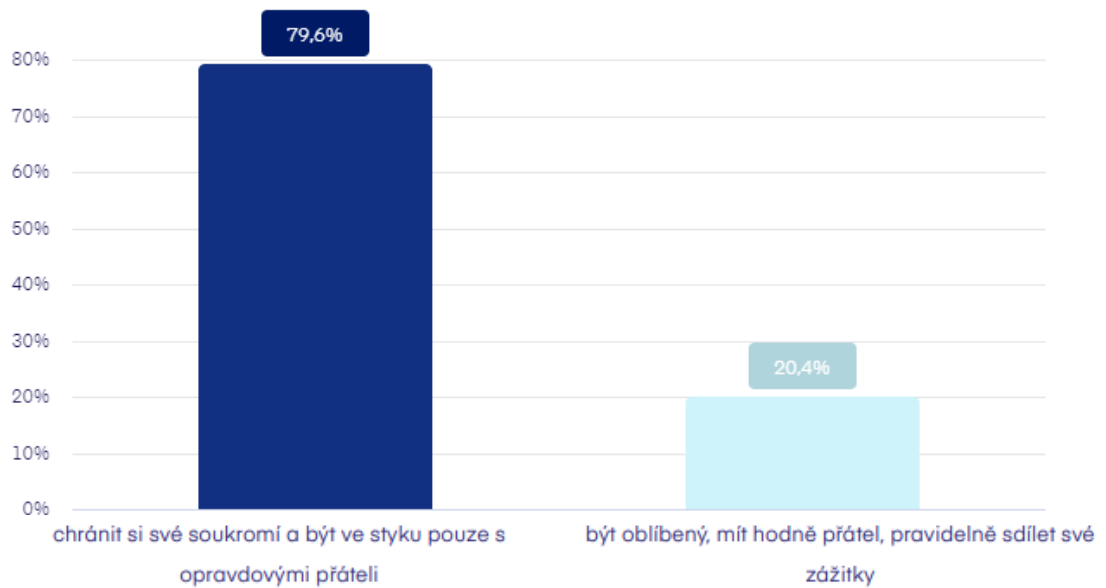
Obrázek 5 Graf „Co je nebo není pro tebe na sociální síti důležité?“

6.2 Postoj respondentů k ochraně soukromí na sociálních sítích

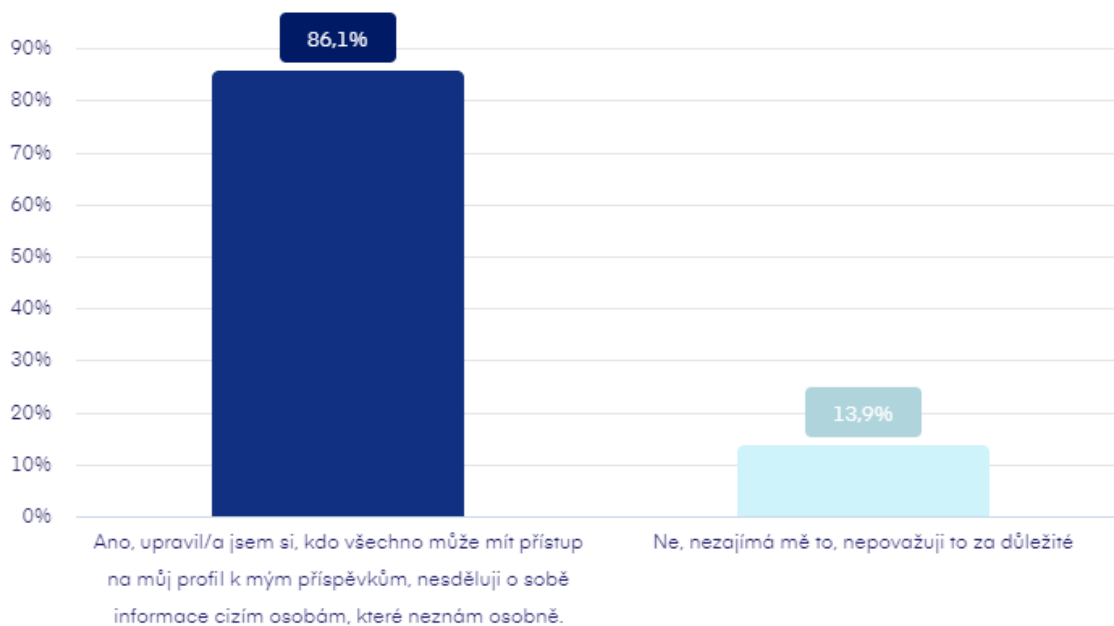
Další část dotazníku se věnuje postoji respondentů k ochraně soukromí na sociálních sítích. První položka dotazníku věnující se této oblasti nesla otázku: „**Co na sociálních sítích upřednostňuješ?**“ (Položka číslo 9) Tato otázka byla inspirována dotazníkem EU Kids Online IV. V podstatě zde respondent vybíral pouze ze dvou odpovědí. Zda-li upřednostňuje popularitu svého profilu před ochranou svého soukromí či nikoliv. Ochrana soukromí a popularita na sociálních sítích jde totiž již z principu často proti sobě a těžko se dá skloubit. Drtivá většina oslovených dětí odpověděla, že upřednostňuje chránit si své soukromí a být ve styku pouze s opravdovými přáteli, celkem 79,6 % (269) respondentů. Naopak co nejvíce přátel, být hodně oblíbený a populární, sdílet své zážitky celému světu upřednostňuje na sociálních sítích 20,4 % (69) z oslovených respondentů.

Obrázek 6 Graf „Co na sociálních sítích upřednostňuješ?“

Ve výzkumu jsme dále zjišťovali, **zdali se respondent zajímá o ochranu soukromí na sociálních sítích** (položka č. 10). Odpovědi respondentů na tuto otázku v podstatě korespondují s podílem odpovědí v otázce předchozí. Drtivá většina z oslovených respondentů odpověděla na otázku ohledně zájmu o soukromí na sociálních sítích, že se o tuto problematiku zajímá, upravila si nastavení soukromí, kdo všechno může mít přístup k jejímu obsahu na síti a že nesdíljuje o sobě informace cizím osobám, které neznají osobně. Takto se vyjádřilo celkem 86,1 % (291) respondentů, což může být poměrně utěšující údaj. Na druhou stranu ochrana soukromí je poměrně lhostejná 13,9 % (47) respondentům, kteří doslova odpověděli, že je ochrana soukromí nezajímá a nepovažují ji za důležitou.

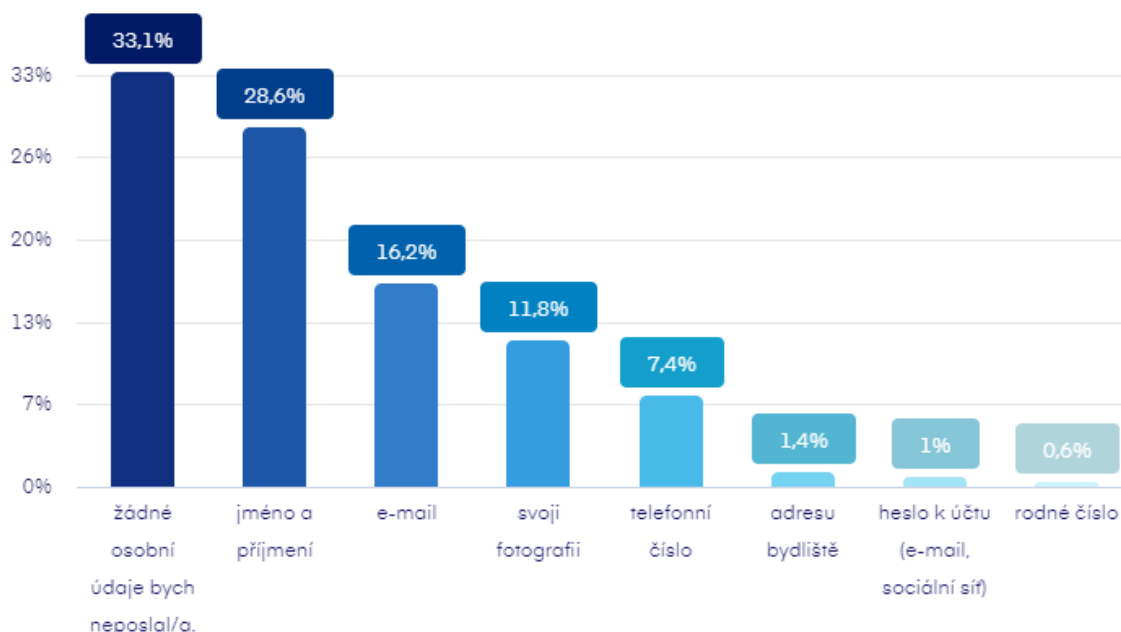
Obrázek 7 Graf „Zajímáš se o ochranu dat a soukromí na sociálních sítích?“

Dále jsme zjišťovali, **jaké osobní údaje je respondent ochotný odeslat přes internet jiným osobám** (položka č. 11). Není zde určeno zdali „jiná osoba“ je kamarád či neznámá osoba, jelikož v rámci ochrany soukromí by se mnohá osobní data neměla posílat ani přátelům, jelikož mohou mnoha způsoby uniknout a být zneužita.

Potěšujícím údajem a potvrzením poměrné uvědomělosti oslovených dětí v oblasti ochrany soukromí na sociálních sítích z předchozích dvou položek je zjištění, že 33,1 % (171) respondentů by nikomu neposílala žádné osobní údaje. Své jméno a příjmení nemá problém poslat 28,6 % (148) respondentů. Emailovou adresu pak je ochotno poslat 16,2 % (84) respondentů. Tyto uvedené údaje ještě nejsou až tak závažným zásahem do soukromí. Následují však další, které už jsou závažnější, zásahem do soukromí respondentů, pokud je jsou ochotny posílat přes internet jiným osobám. Svoji vlastní fotografii je ochotno poslat 11,8 % (61) respondentů. Svoje telefonní číslo je ochotno odeslat přes internet 7,4 % (38) respondentů. Další údaje se naštěstí pohybují už pouze v jednotkách, kdy adresu bydliště je ochotno odeslat 1,4 % (7) respondentů, heslo k účtu (emailu, sociální síti...) by odeslalo jiné osobě 1 % (5) respondentů a své rodné číslo by odeslalo jiné osobě pouze 0,6 % (3) respondenti.

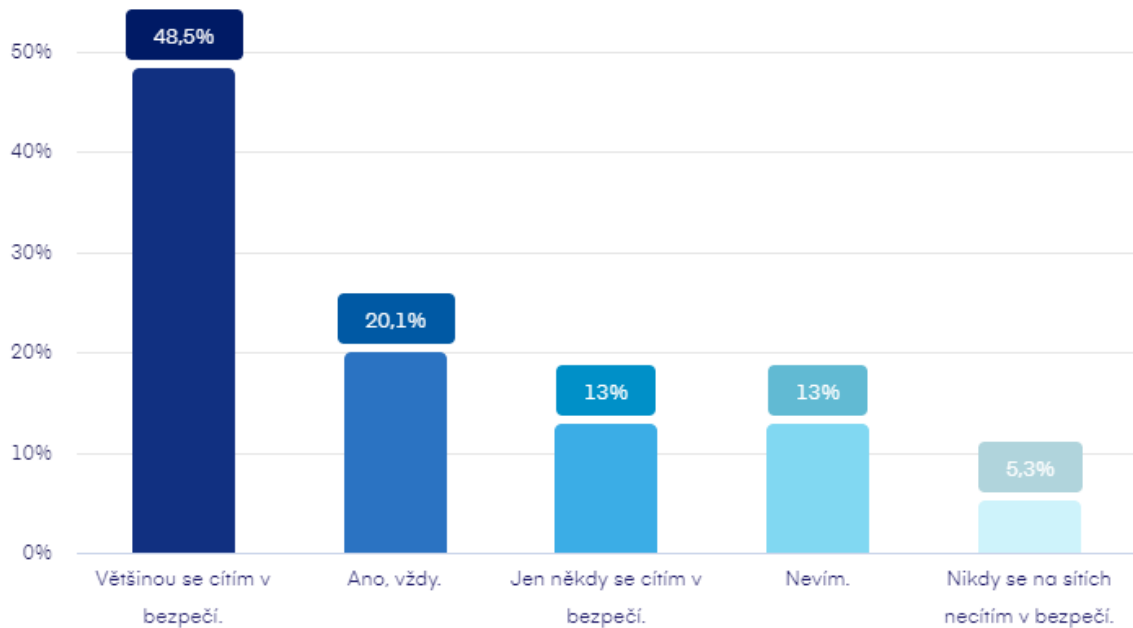
Obrázek 8 Graf „Ochota poslat jiné osobě svoje osobní údaje“

6.3 Pocit bezpečí na sociálních sítích

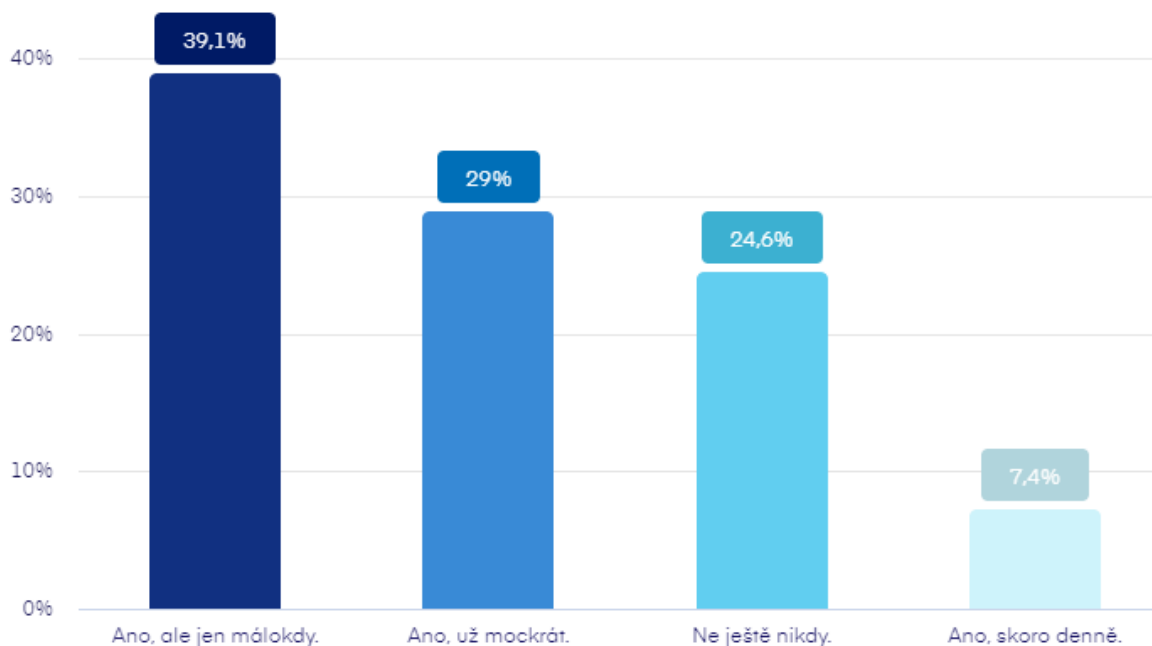
Další část našeho dotazníku zkoumá, jak se děti staršího člověku cítí na sociálních sítích z hlediska bezpečí. Proto dále zjišťujeme, **zdali se dotazované dítě na sociálních sítích cítí v bezpečí** (položka č. 12). Téměř polovina dotazovaných odpověděla, že se většinou cítí v bezpečí. Můžeme tedy konstatovat, že se občas setkají se situací, která pocit bezpečí u nich narušuje. Takto odpovědělo 48,5 % (164) respondentů. Necelá čtvrtina dotazovaných dětí odpověděla, že se na sociálních sítích cítí v bezpečí vždy. Zde se jedná o 20,1 % (68) respondentů. Zde se tedy dá předpokládat, že se tihle respondenti buďto se situací, která by narušila jejich pocit bezpečí, nesetkali nebo se s ní mohli setkat, avšak ji za nebezpečnou ze svého subjektivního hlediska považovat nemuseli. Jen někdy se cítí v bezpečí na sociálních sítích 13 % (44) respondentů a naprosto shodný počet respondentů odpovědělo, že neví. Nejméně, avšak ne úplně zanedbatelné procento, respondentů odpovědělo, že se na sociálních sítích necítí v bezpečí nikdy, tedy 5,3 % (18) oslovených dětí staršího školního věku.

Obrázek 9 Graf „Cítíš se v bezpečí na sociálních sítích?“

Dále nás v našem výzkumu zajímalo, **zdali se respondent setkal na sociálních sítích se situací, která by jej nějak zneklidnila či naštvala** (položka č. 13). Stejně jako u předchozí položky se i zde pohybujeme na poli vesměs negativních emocí, jež mohou vyvolat různé jevy, s nimiž se mohou děti ve starším školním věku na sociálních sítích setkat. Nejvíce dotazovaných dětí odpovědělo na tuto otázku, že se s takovou situací setkávají, avšak jen málokdy. Takto odpovědělo 39,1 % (132) respondentů. Ano, už mockrát odpovědělo 29 % (98) respondentů. Ještě nikdy se s ničím takovým nesetkalo 24,6 % (83) respondentů a skoro denně se s takovou situací setkává 7,4 % (25) respondentů. Můžeme si tady všimnout určité souvislosti s výsledky předchozí položky.

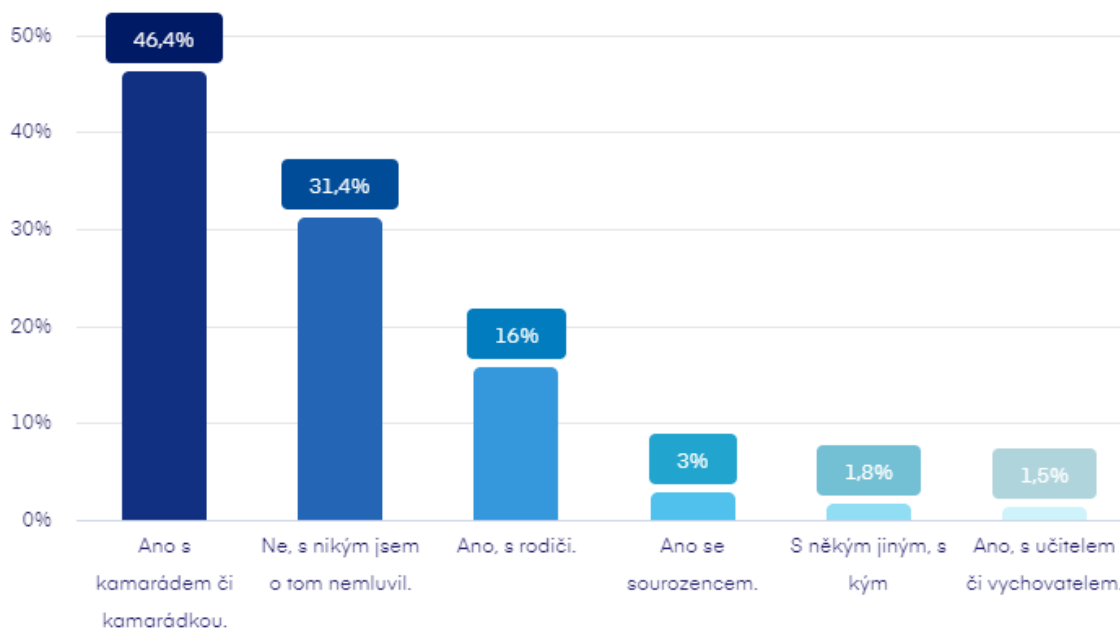
Obrázek 10 Graf „Setkal/a ses někdy na sociálních sítích s něčím co by tě naštvalo nebo zneklidnilo?“

Dále navazujeme na předchozí otázku, **zdali v případě, že respondenta něco na sociálních sítích zneklidnilo nebo naštvalo, tak zdali o tom mluvil s nějakou další osobou a potažmo s kým konkrétně** (položka č. 14). Zaměřujeme se zde tedy na komunikaci dětí o negativním zážitku na sociálních sítích. V rámci předvýzkumu jsme předdefinovali několik možností. Vzhledem k tomu, že v předchozí položce odpovědělo 24,6 % respondentů, že se s takovou zneklidňující situací na sociálních sítích ještě nikdy nesešlo, tak v dotazníku u následující položky byl dodatek: „Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/a "Ne, ještě nikdy", tak vyber odpověď, s kým bys o tom mluvil/a, kdyby se ti to stalo.“ Tedy v tomto případě jsme otázku posunuli do hypotetické roviny.

Téměř polovina dotazovaných 46,4 % (157) respondentů se vyjádřila, že o negativním zážitku na sociálních sítích mluvila s kamarádem či kamarádkou. Téměř třetina dotazovaných dětí o této situaci s nikým nemluvila. Pro tuto možnost se vyjádřilo 31,4 % (106) respondentů. S rodiči o tom mluvilo 16 % (54) respondentů a se sourozencem 3 % (10) dotazovaných respondentů. S někým úplně jiným, než nabízejí možnosti odpovědí, pak zadalo pouze 1,8 % (6) respondentů a nejméně 1,5 % (5) respondentů o této situaci mluvilo s učitelem či vychovatelem, tedy s pedagogickým pracovníkem.

Obrázek 11 Graf „Když mne na síti něco zneklidnilo nebo naštvalo, mluvil/a jsem o tom s někým? A s kým?“

6.4 Rizika sociálních sítí a reakce respondentů na ně

V našem výzkumu jsme dále zjišťovali, zdali se respondent setkal s určitým problémovým jednáním na sociálních sítích a dále nás zajímala četnost těchto problematických jevů, se kterými se respondent setkal (položka č. 15). Na základě dotazníku např. z výzkumu EU Kids Online IV. (2018) a případně také na základě předvýzkumu jsme stanovili 7 možností, se kterými se respondenti mohli setkat. Na každou možnost každý respondent odpověděl, zdali se s daným případem setkal a pokud ano, tak zdali 1x, 2x a nebo více než 3x.

První možností byl případ, kdy někdo zasílal respondentovi výhrušné, urážející nebo zesměšňující zprávy. V tomto případě bylo 57,7 % (194) voleb pro odpověď „Ne, nikdy jsem se s tímto případem neseťkal/a.“ Jednou se s tímto případem setkalo 16,7 % (56) respondentů, dvakrát se s tímto případem setkalo 7,7 % (26) respondentů a více než třikrát se s případem výhrušných, zesměšňujících a urážejících zpráv na sociálních sítích setkalo 17,9 % (60) respondentů.

Druhá možnost se věnovala označování respondenta v nevhodném či urážejícím komentáři či příspěvku na facebooku, instagramu, twitteru apod. Nikdy se s tímto případem neseťkalo

68,2 % (229) respondentů. Jedenkrát se s tímto jevem setkala 12,2 % (41) respondentů, dvakrát 6 % (20) respondentů a třikrát a více 13,7 % (46) respondentů.

Další možností je napadení účtu na sociální síti a tím pádem k možnému úniku a zneužití osobních údajů, případně zneužití profilu respondenta k vydávání se za něj apod. Nikdy se s tímto jevem nesetkalo 68,2 % (229) respondentů, jedenkrát se s tímto případem setkala 15,8 % (53) respondentů, dvakrát 2,7 % (9) respondentů a třikrát a více se s tímto jevem setkala 3,3 % (11) respondentů.

Další možností se nabízí případ založení nenávistné skupiny proti respondentu. Zde se nikdy s tímto případem nesetkalo 87,2 % (293) respondentů, jedenkrát se pak v této situaci ocitlo 10,1 % (34) respondentů, dvakrát pak 1,2 % (4) respondentů a třikrát a více se s tímto jevem setkala 1,5 % (5) respondentů.

Dalším možným případem se nabízí situace, kdy někdo zveřejnil respondentovy fotky či video za účelem jej zesměšnit proti vůli respondenta. Nikdy se s tímto případem nesetkalo 80,4 % (270) respondentů. Jedenkrát se s touto situací potýkalo 11,9 % (40) respondentů, dvakrát 3,6 % (12) respondentů a třikrát a více se s tímto případem setkala osobně 4,2 % (14) respondentů.

Vydírání přes sociální síť či mobilní telefon je další možností v této položce dotazníku. Žádnou zkušenost s tímto jevem nemá 84,8 % (285) respondentů, jedenkrát se s tímto případem potýkalo 8,3 % (28) respondentů, dvakrát pak 4,2 % (14) respondentů a třikrát a více se s případem vydírání tímto způsobem potýkalo 2,7 % (9) respondentů.

Posledním případem se nabízí situace, kdy někdo o respondentovi rozšiřoval skrze internet a sociální síť lživé a zavádějící informace, tedy pomluvy. Nikdy se s tímto pomlouváním na internetu nesetkalo 74,1 % (249) respondentů. Jedenkrát se s tímto jevem setkala 9,5 % (32) respondentů, dvakrát se s touto situací potýkalo 7,1 % (24) respondentů a třikrát a případně i více se s touto situací potýkalo 9,2 % (31) respondentů.

Tabulka 5 „Četnost setkání respondentů s vybranými rizikovými jevy na sociálních sítích?“

Odpověď	Nikdy	1x	2x	3x a více
Někdo ti zasílal zesměšňující, výhružné či urážlivé zprávy	194 (57,7%)	56 (16,7%)	26 (7,7%)	60 (17,9%)
Někdo tě označil v nevhodném komentáři (facebook, instagram, twitter...)	229 (68,2%)	41 (12,2%)	20 (6,0%)	46 (13,7%)
Někdo napadl tvůj účet (facebook, instagram, twitter...)	263 (78,3%)	53 (15,8%)	9 (2,7%)	11 (3,3%)
Někdo založil nenávistnou skupinu proti tvé osobě	293 (87,2%)	34 (10,1%)	4 (1,2%)	5 (1,5%)
Někdo zveřejnil tvé zesměšňující fotky či video proti tvé vůli	270 (80,4%)	40 (11,9%)	12 (3,6%)	14 (4,2%)
Někdo tě vydíral přes sociální síť či mobilní telefon	285 (84,8%)	28 (8,3%)	14 (4,2%)	9 (2,7%)
Někdo o tobě rozšiřoval lživě informace na internetu	249 (74,1%)	32 (9,5%)	24 (7,1%)	31 (9,2%)

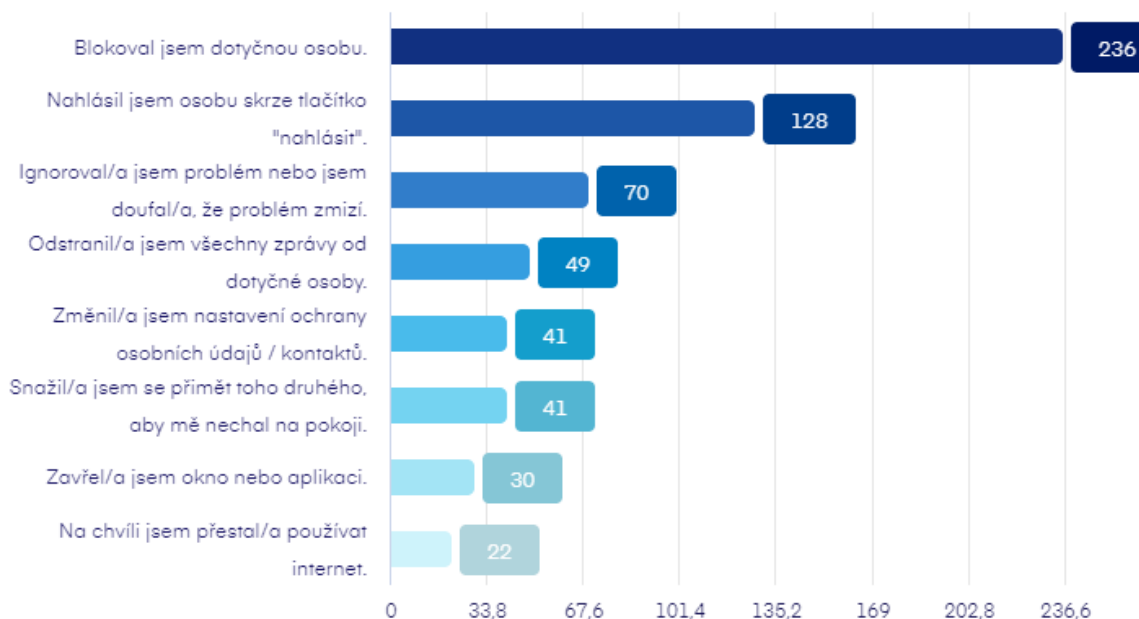
Odpověď	Nikdy	1x	2x	3x a více
Někdo ti zasílal zesměšňující, výhružné či urážlivé zprávy	194 (57,7%)	56 (16,7%)	26 (7,7%)	60 (17,9%)
Někdo tě označil v nevhodném komentáři (facebook, instagram, twitter...)	229 (68,2%)	41 (12,2%)	20 (6,0%)	46 (13,7%)
Někdo napadl tvůj účet (facebook, instagram, twitter...)	263 (78,3%)	53 (15,8%)	9 (2,7%)	11 (3,3%)
Někdo založil nenávistnou skupinu proti tvé osobě	293 (87,2%)	34 (10,1%)	4 (1,2%)	5 (1,5%)
Někdo zveřejnil tvé zesměšňující fotky či video proti tvé vůli	270 (80,4%)	40 (11,9%)	12 (3,6%)	14 (4,2%)
Někdo tě vydíral přes sociální síť či mobilní telefon	285 (84,8%)	28 (8,3%)	14 (4,2%)	9 (2,7%)
Někdo o tobě rozšiřoval lživě informace na internetu	249 (74,1%)	32 (9,5%)	24 (7,1%)	31 (9,2%)

Dále nás zajímalo, **jakým způsobem respondent reagoval v případě, že se setkal s negativním jevem na sociálních sítích** (položka č. 16). Zde opět jako u jedné z předchozích položek jsme tuto otázku posunuli do hypotetické roviny v případě, že se respondent s takovou situací na internetu ještě nikdy nesetkal. V tomto případě otázka zněla: „Co bys udělal v případě, že by někdo obtěžoval na síti?“ Je nutno také zdůraznit, že zde jeden respondent mohl zvolit také více odpovědí. Jak se tedy respondenti zachovali nebo by se zachovali v případě, že by jim někdo vyhrožoval, obtěžoval je nebo je vydíral přes internet?

Nejvíce oslovených dětí se vyjádřilo, že danou osobu, jež je obtěžovala či jim vyhrožovala, zablokovali. Tedy znemožnili blokadou dané osoby další kontaktování jejich účtu na síti. Tato možnost obdržela 38,2 % (236) voleb od respondentů. Možnost nahlášení dané osoby skrze tlačítko „nahlásit“, jimž disponuje většina sociálních sítí, získala 20,7 % (128) voleb. Další možností je „Ignoroval/a jsem problém, nebo jsem doufal/a, že problém zmizí“ a tato možnost získala 11,3 % (70) voleb. Odstranil/a jsem všechny zprávy od dotyčné osoby je možnost, která získala 7,9 % (49) voleb. Změnu nastavení ochrany soukromí, osobních údajů při obtěžování cizí osobou zvolilo 6,6 % (41) respondentů a úplně totožný počet

voleb získala možnost „Snažil/a jsem se přimět toho druhého, aby mne nechal/a na pokoji“. Ihned zavřelo okno prohlížeče nebo aplikaci v mobilu 4,9 % (30) respondentů a na nějakou dobu přestalo používat internet 3,6 % (22) respondentů.

Obrázek 12 Graf Reakce respondentů na obtěžování na sociálních sítích jinou osobou

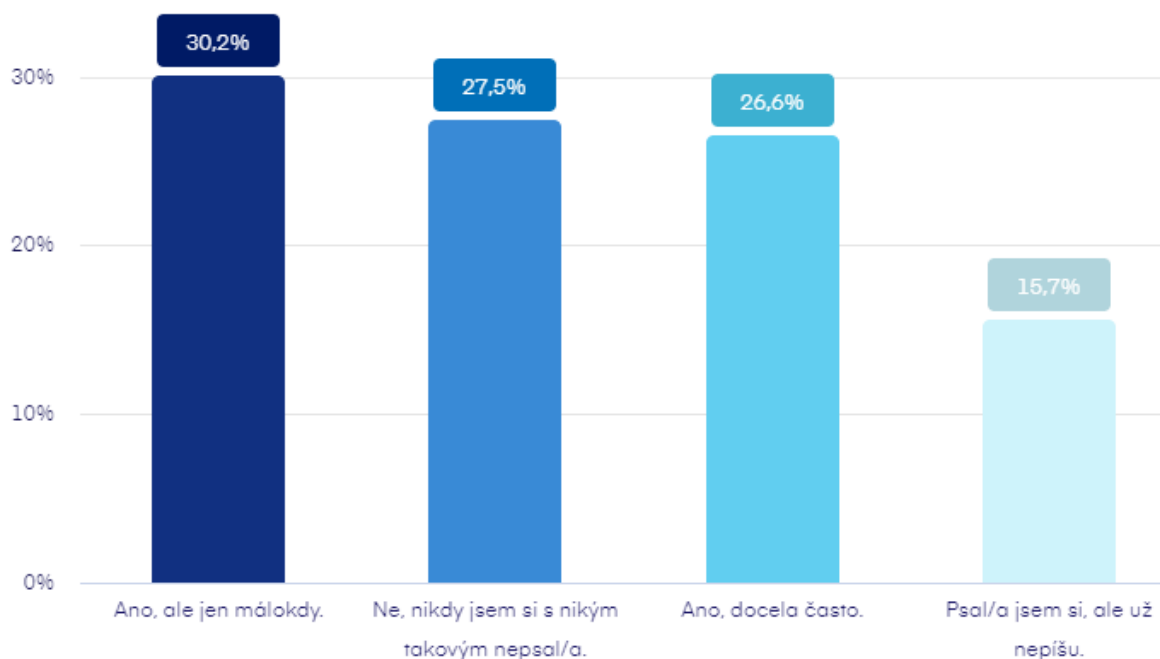

6.5 Komunikace dětí s neznámými uživateli na síti

V další části dotazníku se věnujeme komunikaci dětí staršího školního věku s neznámými osobami na sociálních sítích a potažmo situaci vedoucí k tzv. kybergroomingu, který jsme popisovali ve 4. kapitole teoretické části práce.

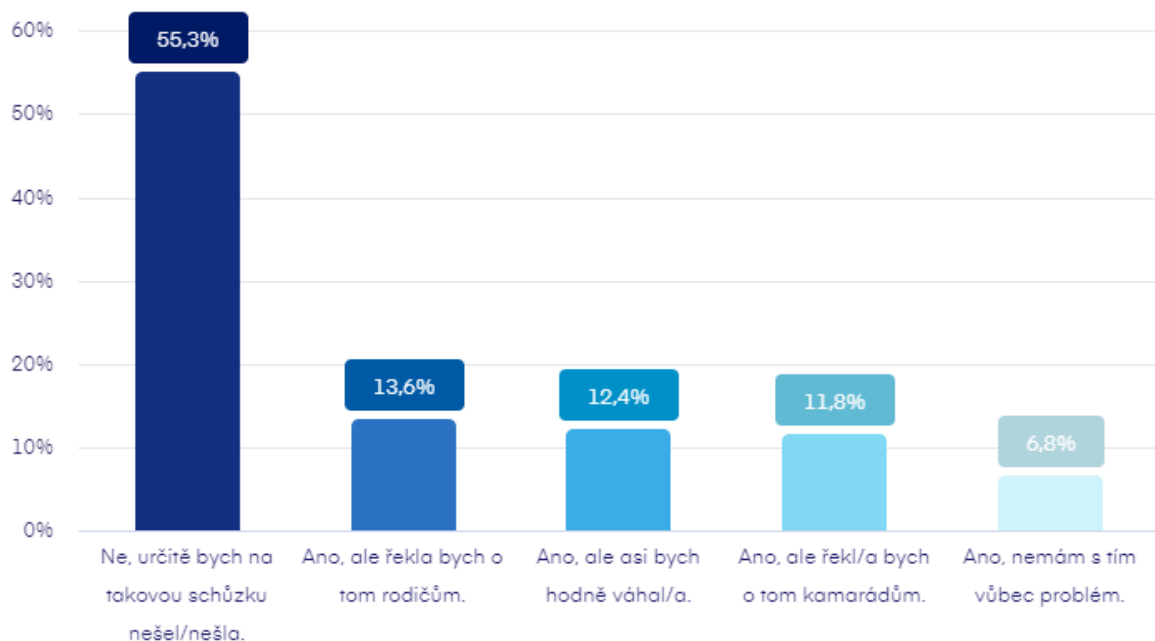
V našem výzkumu jsme dále zjišťovali, **zdali si respondent píše, případně někdy v minulosti psal s někým, koho osobně nezná.** Nejvíce dětí se vyjádřilo pro odpověď „ano, ale jen málokdy“, celkem 30,2 % (102) respondentů. Pro odpověď „ne, nikdy jsem si s nikým takovým nepsal/a“ se vyjádřilo o něco méně, tedy 27,5 % (93) respondentů. Docela často si s neznámými lidmi píše 26,6 % (90) respondentů a psalo si dříve, ale dnes už ne 15,7 % (53) respondentů.

Obrázek 13 Graf „Píšeš si někdy (psal/a sis někdy) na internetu s někým, koho osobně neznáš?“

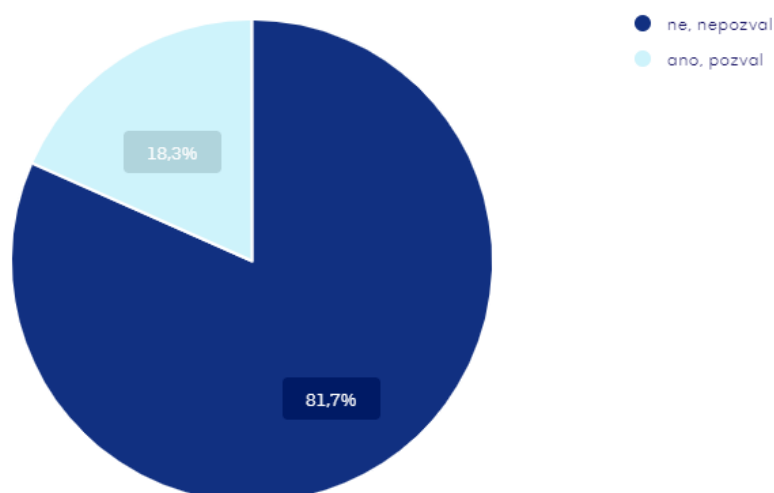
Dále pak jsme zjišťovali, **zdali by respondenti staršího školního věku šli na schůzku s někým, koho znají jen ze sociálních sítí** (položka č. 18). Nadpoloviční většina dětí se vyjádřila, že by na schůzku s takovou osobou nikdy nešly, celkem 55,3 % (187) respondentů. Na schůzku by šli, ale nejprve by o tom řekli rodičům, tak takto by jednalo 13,6 % (46) respondentů. Pro možnost „na schůzku bych šel, ale asi bych hodně váhal“ se vyjádřilo 12,4 % (42) respondentů. Další možností bylo, že by na schůzku respondent šel, ale nejprve by o schůzce řekl kamarádům a takto by jednalo 11,8 % (40) respondentů. A žádný problém na schůzce s neznámou sobou, kterou znají jen z internetu, nevidí 6,8 % (23) respondentů.

Obrázek 14 Graf „Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen ze sociálních sítí?“

V návaznosti na předchozí údaje jsme zjišťovali, **z dali respondentů už nějaká neznámá osoba, potažmo osoba známá jen ze sociálních sítí, na takovou osobní schůzku, o níž byla řeč v předchozí položce, sama pozvala** (položka č. 19). Většina oslovených dětí se vyjádřila, že je nikdo takový zatím na osobní schůzku nepozval. Tato většina čítá 81,7 % (276) respondentů. Zbývající část oslovených dětí na takovou osobní schůzku již některá neznámá osoba pozvala. Zde se jedná o 18,3 % (62) respondentů.

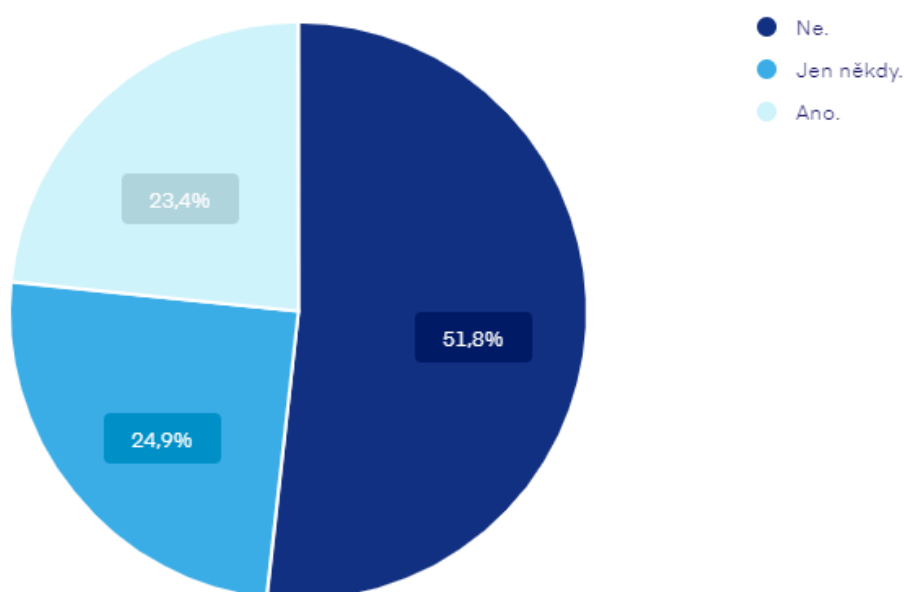
Obrázek 15 Graf „Pozval tě někdy někdo cizí z internetu na osobní schůzku?“

6.6 Přístup rodičů a školy k dětem na sociálních sítích

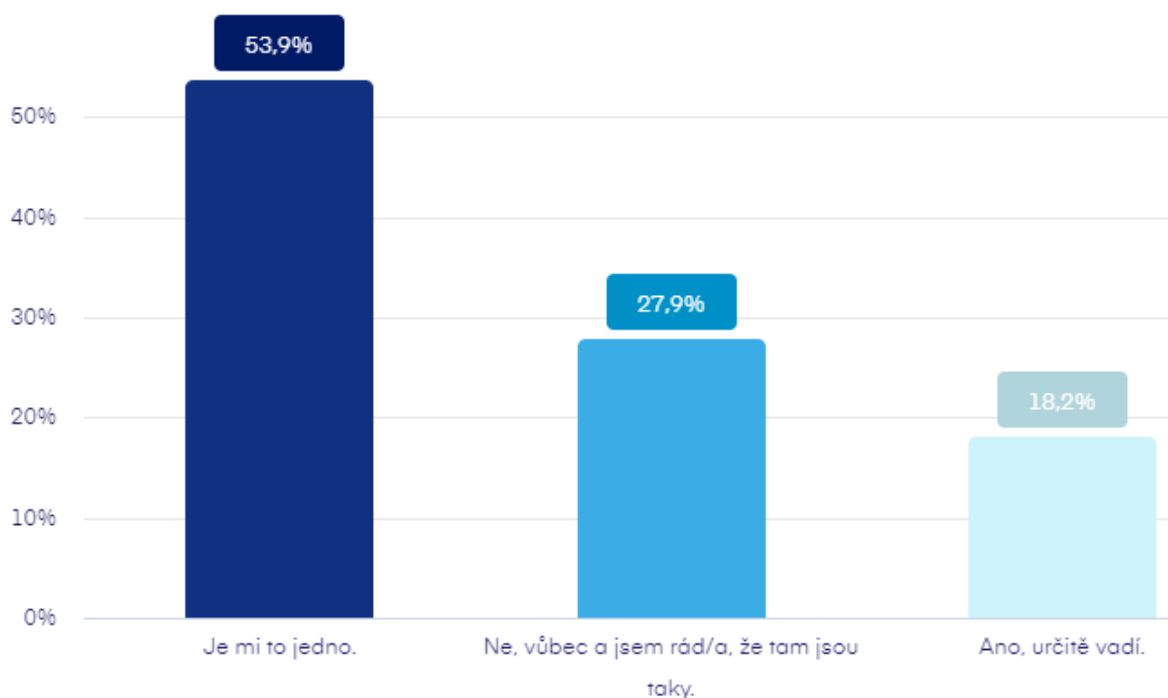
V našem výzkumu jsme dále zjišťovali, **zdali děti komunikují s rodiči o tom, co dělají na sociálních sítích** (položka č. 20). Nejvíce respondentů 51,8 % (175) o své činnosti na sociálních sítích se svými rodiči vůbec nekomunikuje. Zřejmě jen někdy s rodiči o těchto věcech komunikuje 24,9 % (84) respondentů a opravdový zájem pravděpodobně komunikací s dětmi na téma sociálních sítí je projevuje u 23,4 % (79) respondentů.

Obrázek 16 Graf „Mluvíš s rodiči o tom, co děláš na sociálních sítích“

Dále jsme zjišťovali, **zdali respondentovi vadí přítomnost jeho rodičů na stejné sociální síti, kde má profil také on** (položka č. 21). Více než polovině oslovených dětí je to jedno, tato množina čítá 53,9 % (160) respondentů. Některým dětem přítomnost rodičů nejen, že nevadí, ale jsou dokonce rády, že na stejné sociální síti jsou taky, pro tuto možnost se vyjádřilo 27,9 % (83) respondentů. Jsou však i děti, kterým přítomnost jejich rodičů na stejné sociální síti doslova vadí. Přítomnost vlastních rodičů na stejných sociálních sítích vadí 18,2 % (54) respondentům.

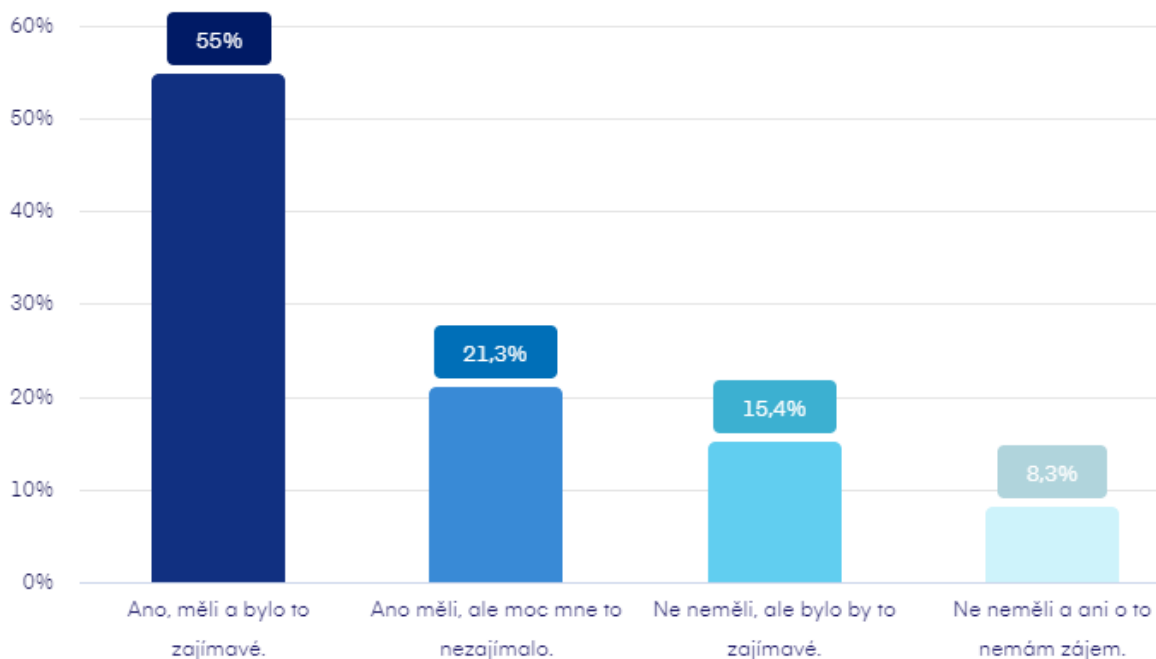
Obrázek 17 Graf „Vadí ti, když tvoji rodiče mají svůj profil na stejné sociální síti jako ty?“

Další položka našeho dotazníku se týká **preventivních programů ve škole a postojů našich respondentů k nim** (položka č. 22). Tady se každý respondent mohl vyjádřit, zdali takový program zaměřený na prevenci a bezpečnost na internetu ve škole měl, a případně také zdali mu program přišel zajímavý, což je také základní podmínka toho, aby si dítě z takového programu odneslo nějaké ponaučení, aby jeho samotného program zaujal. Nejvíce respondentů se vyjádřilo pozitivně k těmto programům, kdy na otázku, zdali měli na škole přednášku nebo program zaměřený na bezpečnost na internetu, odpovědělo „ano a bylo to zajímavé“ 55 % (186) respondentů. Mezi oslovenými dětmi se našla ovšem i nemalá skupina, která tvrdí, že program o bezpečnosti na internetu na jejich škole sice byl, ale moc je nezaujal. Toto tvrdí 21,3 % (72) respondentů. Následují respondenti, kteří takový program ani přednášku na své škole ještě neměli. První skupina jsou ti, kteří takový program na škole ještě neměli, ale přitom by to považovali za zajímavé, kdyby u nich takový program byl. Tato skupina čítá 15,4 % (52) respondentů. Druhou skupinou dětí, jež program či přednášku zaměřenou na bezpečnost internetu na své škole ještě neměli, jsou ti, kteří o takový program ani nemají zájem a těch je 8,3 % (28) respondentů.

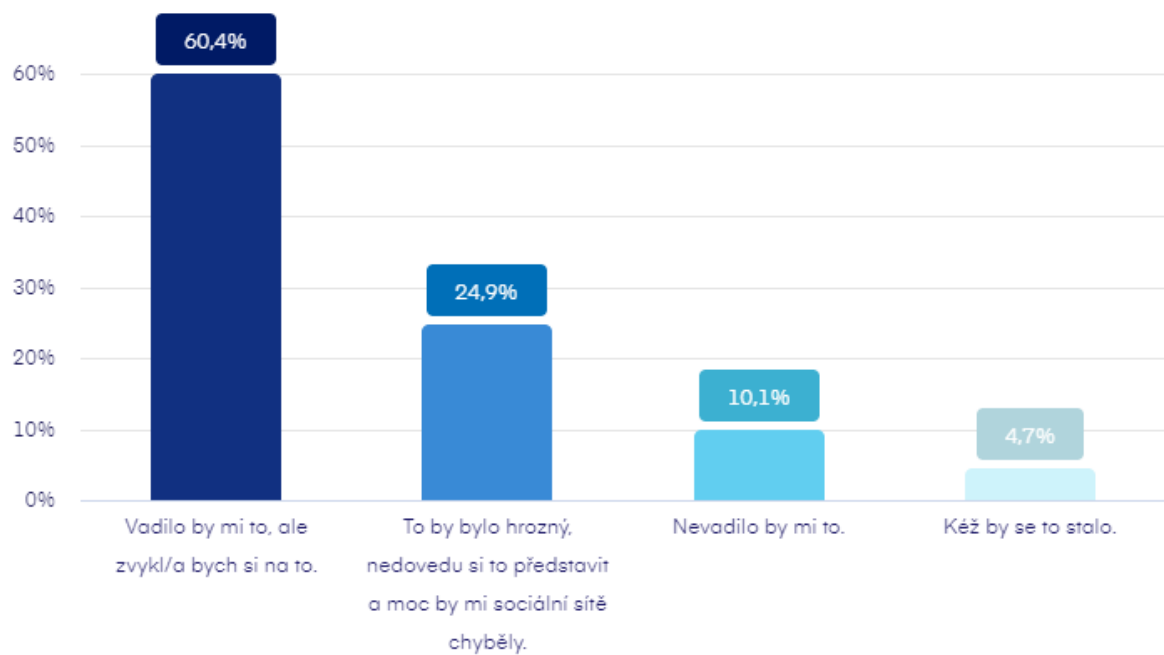
Zajímavým zjištěním je, že z 23 respondentů, kteří by šli na schůzku s neznámým člověkem a nemají s tím žádný problém (P.č. 18), tak 14 z nich (60,1 %) nemá zájem nebo je nezajímá program ve škole zaměřený na bezpečnost na internetu.

Obrázek 18 Graf „Měli jste někdy ve škole přednášku nebo program o bezpečnosti na internetu?“

Položka číslo 23 je poslední položkou našeho dotazníku a zde se vracíme opět spíše k významu sociálních sítí pro děti staršího školního věku. Ptali jsme se zcela hypoteticky, tedy každý respondent neodpovídal na základě zkušenosti, ale musel si tuto situaci představit. Úkol zněl: „**Představ si, že by se najednou zrušily všechny sociální sítě...**“. Je třeba dodat, že je nám jasné, že k této situaci s největší pravděpodobností nikdy nedojde, avšak tato hypotetická představa a zejména pak reakce na ni nám opět poukazuje, jaký význam mají sociální sítě pro respondenta. Více než polovina všech respondentů odpověděla, že by jim to sice vadilo, ale zvykli by si na to. Tuto možnost zvolilo 60,4 % (204) respondentů. Téměř pro čtvrtinu oslovených dětí je tato představa hrozná, tak, že si ji ani nedovedou představit a sociální sítě by jim hodně chyběly. Těchto je 24,9 % (84) respondentů. Další skupinou jsou děti, kterým by tato situace vůbec nevadila a tato skupina čítá 10,1 % (34) respondentů. A dokonce jsou i děti, kterým by tato situace vyhovovala. Možnost „kéž by se tak stalo“ zvolilo 4,7 % (16) respondentů.

Obrázek 19 Graf „Představ si, že by se najednou zrušily všechny sociální sítě...“

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následující podkapitole se budeme zabývat jednotlivými dílčími cíli, resp. dílčími výzkumnými otázkami a položkami našeho dotazníku, které k nim směřovaly. Budeme porovnávat některé výsledky našeho výzkumu s poznatky z literatury či dalšími výzkumy. Také se budeme zabývat souvislostmi mezi jednotlivými položkami v dotazníku i určitými vztahy mezi dílčími cíli.

7.1 Dílčí výzkumné otázky a jejich vyhodnocení

1. Jaké sociální sítě děti staršího školního věku využívají nejvíce?

V rámci této dílčí výzkumné otázky jsme zjišťovali nejprve odpověď, zdali respondent nějakou sociální síť používá a pokud ano, pak na kolika z nich má svůj účet. Zde se ukázalo, že drtivá většina respondentů má svůj profil na více než jedné sociální síti. Nejvíce pak 4 nebo 3 sociální sítě. Zhruba pětina respondentů má profil dokonce na více než 6 sítích. V položce našeho dotazníku 4. každý respondent seřazoval 6 sociálních sítí, které jsme vytypovali na základě předvýzkumu, od sociální sítě kterou využívá nejvíce až po tu, kterou využívá nejméně, případně vůbec. Z těchto sociálních sítí je jednoznačně nejvíce využívaná našimi respondenty sociální síť Instagram - zaměřená primárně na sdílení fotografií, jejich komentování či sdílení krátkých tzv. příběhů, které se po 24 hodinách automaticky mažou. Tato sociální síť je jednoduchá, intuitivní, minimum textu a dalo by se konstatovat, že toto může být příčinou její popularity mezi dětmi. Dále je tato síť určena především pro mobilní telefony a můžeme si všimnout, že tato skutečnost koreluje s výsledky v položce ohledně nejčastěji používaného zařízení k sociálním sítím. Mobilní telefon používá nejvíce 80,2 % respondentů. Hned za Instagramem je v pořadí videoportál YouTube, dále mezi dětmi rovněž populární Tik Tok a na 4. místě teprve Facebook, pak Snapchat a nakonec Twitter, kde jde o sdílení převážně textových zpráv, což dětem pravděpodobně nevyhovuje tolik jako sdílení multimédií jako fotografie a videa. Při porovnání s výzkumem od e-bezpečí z roku 2019 si můžeme všimnout poměrně odlišného pořadí oblíbenosti. Jedná se o výzkum České děti v kybersvětě (2019), do kterého se zapojilo více než 27000 českých dětí ve věku 7-17 let, což trochu přesahuje věkový rozsah u našeho výzkumu, nicméně YouTube byl tehdy na první příčce, hned za ním pak Facebook a teprve potom Instagram. Můžeme tedy konstatovat, že jak je rychlý vývoj technologií a vznik nových sociálních sítí, tak se také mění popularita jednotlivých

sítí mezi dětmi. Z hlediska genderu je zajímavé, že chlapci (více než 6 profilů 21,1 %) mají zpravidla více profilů na sociálních sítích než dívky (více než 6 profilů 16,7 %). S podobným rozdílem i u 5, 4, a od 3 profilů a méně jsou výsledky ve prospěch dívek.

Můžeme tedy konstatovat, že děti staršího školního věku v našem dostupném výběru nejvíce využívají sociální síť Instagram, dále pak YouTube a Tik Tok.

2. Věnují děti staršího školního věku sociálním sítím více času v době volna než ve školní den?

Naši respondenti tráví na sociálních sítích v době všedního školního dne převážně 1 – 2 hodiny (42,6 %) respondentů. A v době volna se nejvíce dotazovaných dětí vyjádřilo pro 3 – 4 hodiny (38,8 %) respondentů. Dle interpretace všech dat (předchozí kapitola) se dá konstatovat, že respondenti se ve svých odpovědích přikláněli k více hodinám strávených na sociálních sítích v den volna či prázdnin, než ve všední školní den. Rozdíl je ještě více patrný při čase 5 – 6 hodin, kdy ve školní den je těchto respondentů 9,47 % a v den volna je jich 18,6 %. Podobně je tak v možnosti 7 a více hodin, kdy tolik času ve školní den věnuje sociálním sítím 4,7 % respondentů a v den volna 10,4 % respondentů. Položka číslo 6 se ptala na nejčastěji používané zařízení k připojení na sociální sítě u našich respondentů. S tímto dílčím cílem souvisí tato otázka ve smyslu, že dle výsledků děti dávají přednost v drtivé většině mobilnímu telefonu. Tudíž se dá předpokládat, že nejsou omezeny prostorem jako u stolního počítače a pro mnohé z nich může znamenat být na sociálních sítích pouze to, že jsou právě online a dle výsledků zase jiné položky v našem dotazníku se ukázalo, že potřeba respondentů být stále online je také nezanedbatelným aspektem našeho výzkumu. Díky mobilnímu telefonu mohou být tyto děti online na sociální síti v podstatě 24 hodin denně, pokud jejich telefon je v dosahu internetu, což v případě dat v mobilu je takřka nonstop. Nicméně „být online“ ještě neznamená aktivní „věnování se“ sociálním sítím, jak je uvedeno v našem dílčím cíli a také v položce, která se na tento dílčí cíl ptá. Pokud porovnáme naše výsledky s výsledky výzkumu EU Kids Online IV. (2018), tak zde se nejvíce dětí 9 – 17 let vyjádřilo, že ve školní den tráví 0,5 – 3 hodiny a o víkendu 4 – 6 hodin, což je o nepatrně více času než vyšlo u našich respondentů, zejména pak v den volna. Jak ve výzkumu EU Kids Online IV. tak i nám výsledky ukazují, že dívky a chlapci tráví na internetu podobné množství času. Nicméně s ohledem na dílčí cíl našeho výzkumu i v rámci zmíněného EU Kids Online IV. vychází, že větší časový objem hodin se ukazuje ve dnech volna a víkendu, než ve školní den.

Můžeme tedy dle výsledků konstatovat, že děti staršího školního věku v rámci našeho dostupného výběru věnují více času sociálním sítím v době volna či prázdnin, než v době všedního školního dne.

3. Jaká je motivace dětí staršího školního věku k založení a užívání sociální sítě?

V rámci této dílčí výzkumné otázky jsme zjišťovali hlavní motivy založení a používání sociálních sítí u našich respondentů. Položka číslo 7 se ptala na důvod, který vedl respondenta k založení profilu na sociální síti. Zde většina respondentů uvedla jako hlavní motiv založení sociální sítě chat a komunikaci s přáteli, celkem 43,8 % všech voleb. Další možnosti (hraní online her, hledání nových přátel, má to většina kamarádů ...) se objevovaly mezi 8 – 13 % responzí, téměř na shodné úrovni. Mírné rozdíly se objevovaly i v rámci genderového rozdělení, kdy dotazované dívky volily častěji komunikaci s přáteli a poznávání nových přátel než chlapci. Naproti tomu chlapci výrazně volili více než dívky možnost hraní online her, kdy podíl responzí u dívek byl 7,4 % a naproti tomu u chlapců 34,3 %. Dá se tedy konstatovat, že z hlediska pohlaví se i v našem výzkumu potvrzuje trend mnohých zahraničních výzkumů, kdy: „chlapci více hrají a dívky více komunikují“ (Ševčíková, 2014). Lze vidět souvislost i s tím, že dospívající dívky jsou více společensky založené oproti chlapcům, jak tvrdí Čačka (2000). Nejčastěji volený motiv chatu a komunikace s přáteli zároveň rostl u našich respondentů s přibývajícím věkem. Možnost komunikace s přáteli volilo 11 letých 58,5 %, 12 letých 78,7 %, 13 letých 79,8 %, 14 letých 81,2 % a 15 letých 90,7 %. Ševčíková (2014), na základě výzkumů EU Kids Online II. uvádí, že mladší děti do 12 let preferují spíše hraní her před komunikací při používání sociálních sítí, s čímž koreluje i výsledky našeho výzkumu. S přibývajícím věkem v rámci našeho výzkumu rovněž stoupal počet odpovědí „získávání aktuálních informací“ (11 letých 2,4 % a 15 letých 39,5 %).

S daným dílčím cílem souvisí také položka, která se ptá na otázku, co je pro respondenta na sociální síti důležité. Zde respondenti u každé možnosti zvolili do jaké míry je pro ně osobně daná možnost sociálních sítí důležitá. Zde si nemůžeme nevšimnout, že nejvíce voleb „hodně důležitý“ od našich respondentů získala možnost být neustále online, což může souviset s nejčastějším zařízením k připojování na sociální síť, což u našich respondentů jednoznačně vedl mobilní telefon. Dle položky 23 by pouze necelým 15 % nevadilo, kdyby se zrušily všechny sociální sítě, zbývajícím by to vadilo a čtvrtina

dotazovaných by to dokonce těžce snášela. Dvě předchozí otázky v rámci tohoto cíle zjišťovaly motivy založení profilu a důležitost jednotlivých aspektů sociálních sítí pro naše respondenty a tato hypotetická otázka poukazuje na to, jaký význam a důležitost mají sociální sítě jako celek pro naše respondenty.

Můžeme tedy konstatovat, že u respondentů našeho výzkumu je nejčastějším motivem k založení sociální sítě komunikace s přáteli a podobně je tomu u našich respondentů i v případě nejdůležitějšího motivu k používání sociální sítě, kde se ukázala jako nejvíce důležitá pro respondenty možnost „být neustále online a dostupný/á, což do jisté míry souvisí s potřebou komunikace s přáteli. Dá se také konstatovat, že hlavní motivací k založení a používání sociální sítě je potřeba být neustále dostupný/á ke komunikaci s přáteli.

4. Jaký mají postoj děti staršího školního věku k ochraně soukromí na sociálních sítích?

Ochrana soukromí je důležité téma z hlediska významu sociálních sítí u dětí staršího školního věku, jelikož míra chránění vlastního soukromí určuje do také míru rizika, které může neopatrnost při odhalování vlastního soukromí a osobních údajů nastat. Kde je ovšem hranice mezi tím „být populární“ a „bráněním si vlastního soukromí“ což jsou aspekty, které si v zásadě protirečí. A právě další položka v našem dotazníku zjišťovala, kolik respondentů se přiklání spíše k větší popularitě na internetu a kolik respondentů dává přednost spíše ochraně svého soukromí na úkor této popularity. Většina respondentů (79,6 %) odpověděla, že je pro ně důležitější si chránit své soukromí a být ve styku pouze s opravdovými přáteli. Pro zbývajících 20,4 % je pak důležitější mít hodně přátel, sdílet s celým světem své zážitky a být hodně populární na sociálních sítích. Další položka se ptala na zájem o ochranu soukromí ze strany respondentů a opět se drtivá většina respondentů (86,1 %) vyjádřila, že si na svém profilu upravili informace o sobě, kdo má k nim přístup a že nesdílejí o sobě informace osobám, které neznají osobně, tedy v reálném světě. Tato zjištění jsou nepochybně pozitivní, jelikož pokud většina dotazovaných respondentů má k ochraně soukromí takový příznivý postoj, tak tím pádem se také u nich minimalizuje riziko například kybergroomingu. Tomu také odpovídá zjištění, kdy respondenti, kteří na otázku ohledně soukromí odpověděli, že je pro ně důležitější být populární a není pro ně ochrana soukromí tolik důležitá, tak daleko více nevidí problém v setkání s cizím člověkem, kterého znají pouze z internetu.

Ti co si chrání své soukromí, tak by jich nikdy nešlo na schůzku s člověkem známým pouze ze sociálních sítí 61,3 % a těch, pro které není ochrana soukromí tolik důležitá, tak by jich nešlo na tuto schůzku 21,9 %. Stejně tak také u otázky na psaní si s neznámými lidmi, kdy se daleko větší část respondentů (65,3 %), pro které není ochrana soukromí důležitá, vyjádřila, že si píše často s cizími lidmi na sociálních sítích. Naproti tomu ti, kteří se více zaměřují na ochranu soukromí, tak těch by si s neznámými lidmi psalo pouze 20,4 %. Tato zjištění mohou vést k úvaze o důležitosti dalšího výzkumu ohledně ochrany soukromí a také k výzkumu, jak co nejefektivněji dětem předávat důležité informace ohledně této problematiky, jelikož se tak může předejít mnoha rizikům se sociálními sítěmi spojenými. Z hlediska genderu nám vychází, že chlapců 63,8 % chce být spíše populární a ochrana soukromí pro ně příliš důležitá není, a naproti tomu 51,3 % dívek zvolilo možnost si více chránit soukromí.

Další položka je otázka, jaké osobní údaje jsou děti ochotné poskytnout veřejně či poslat cizí osobě. Zde se 33,1 % vyjádřilo, že žádné, 28,6 % jméno a příjmení, 16,2 % email, což jsou údaje, které ještě nejsou příliš osobní a zneužitelné. Pak ovšem 11,8 % by poslalo svoji fotografii, 7,4 % svoje telefonní číslo, avšak pouze 3 % našich respondentů by poslalo opravdu citlivé údaje jako adresu bydliště, rodné číslo, heslo k účtu apod. Z hlediska naplnění dílčího výzkumného cíle lze konstatovat poměrně dobrou informovanost a pozitivní postoj většiny dotazovaných respondentů k ochraně soukromí na internetu, avšak stále jsou v této oblasti jisté rezervy.

5. S jakou četností se děti staršího školního věku setkaly s rizikovou situací na sociálních sítích?

Z hlediska rizikových situací se prvně ptáme respondentů na pocit bezpečí na sociálních sítích. Pocit nebezpečí může totiž souviset s některou z negativních zkušeností, na které se ptáme později. Zde se téměř polovina respondentů (48,5 %) vyjádřila, že se většinou cítí v bezpečí, tedy se dá předpokládat, že již nějakou situaci, kdy se v bezpečí necítili, již někdy zažívali. Vždy se cítí v bezpečí 20,1 % respondentů, jen někdy 13 % a nikdy se na sociálních sítích necítí v bezpečí 5,3 % respondentů. Nicméně poměrně velká část respondentů, která se „většinou cítí v bezpečí“ by mohla znamenat již určité zkušenosti s negativními jevy a na ty se ptá další položka dotazníku. Zajímavým zjištěním je, že dívky se dle výsledků cítí méně v bezpečí než chlapci, přestože si dívky více chrání své soukromí.

Výsledky další otázky, která se ptá, zdali se respondent na síti setkal s něčím, co by jej naštvalo či zneklidnilo, do jisté míry koreluje s předchozí, jelikož nejvíce respondentů (39,1 %) se vyjádřilo, že se s negativními jevy na síti setkali, ale jen málokdy. Poměrně dost respondentů 29 % se však setkalo již mnohokrát s nějakým negativním jevem, co by je zneklidnil nebo naštvával. Podíl respondentů 24,6 %, kteří nemají žádnou negativní zkušenost na sociální síti. Skoro denně pak 7,4 %.

To jsou tedy údaje z našeho výzkumu týkající se negativních zkušeností obecně, avšak další položka se ptá na konkrétní negativní zkušenosti a četnost, s jakou se s nimi respondenti setkali. V rámci interpretace dat v předchozí kapitole podrobně rozepisujeme výsledky četnosti jednotlivých druhů negativních zkušeností na sociálních sítích, avšak zde můžeme zdůraznit, že respondenti se nejvíce setkávají se zesměšňujícími, výhrůžnými či urážlivými zprávami zasílaných na jejich účet, kdy 56 respondentů mají tuto zkušenost jednou, dvakrát 26 respondentů a 60 respondentů touto negativní zkušeností prošlo již 3x nebo i vícekrát. Z hlediska genderu 2x více chlapců než dívek se s tímto jevem označení jejich osoby setkalo 3x a více. S o něco málo menší četností se objevují u respondentů zkušenosti s označením v nevhodném komentáři na Facebooku či Instagramu. Jednou pak má zkušenost s napadením účtu a jeho zneužitím cizí osobou, což může souviset s prolomením hesla či neopatrností z hlediska ochrany soukromí.

Mohli bychom tedy konstatovat, že četnost s jakou se děti v rámci našeho dostupného výběru setkaly s některými z negativních jevů, který by je zneklidnily či naštvávaly a ohrožily jejich pocit bezpečí na sociálních sítích, tak tato četnost je spíše občasná, avšak určitě ne zanedbatelná a zcela jistě je inspirací k dalšímu výzkumu a pobídkou k zaměření se na prevenci.

6. Jak se děti zachovávají v případě problému na sociálních sítích?

Z minulých dílčích cílů jsme se dověděli četnost negativních zkušeností na sociálních sítích u našich respondentů a také jaké konkrétní negativní situace se jim dějí nejvíce. Důležité ovšem také je, jak na takovou situaci dítě zareaguje. Na základě předvýzkumu jsme sestavili několik možných odpovědí, z nichž nejvíce voleb od respondentů (236) obdržela možnost blokáce dotyčné osoby, která respondenta obtěžovala či mu vyhrožovala. Dle doporučení odborníků se jedná o ideální řešení počátečního stádia obtěžování (Kožíšek, Písecký, 2016). Zablokování účtu obtěžujícího uživatele či přidáním účtu do tzv.

„ignore listu“ dítě znemožní další kontaktování ze stejného účtu a tím v počátku může utnout jakoukoliv rizikovou situaci, včetně kybergroomingu. Blokaci zvolilo 79,8 % ze všech dívek a 60,1 % ze všech chlapců.

Druhý největší počet voleb od respondentů (128) získala možnost nahlášení dotyčného účtu provozovateli sítě. Na většině sociálních sítí se dnes nabízí tato možnost souběžně s blokací účtu také jeho nahlášení pro konkrétní porušení tzv. pravidel komunity. Mírně znepokojivé je to, že 70 voleb získala možnost „ignoroval jsem problém a doufal, že sám zmizí“ což je dle odborníků na kyberbezpečnost nevhodný postup, který může vést akorát ke gradaci problému (Černá, 2013). Stejně tak odstranění všech zpráv se nedoporučuje zvláště pak u opakovaných případů obtěžování od stejného uživatele. Tato možnost získala 49 voleb od našich respondentů. Přitom odborníci tvrdí, že je potřeba hlavně nemazat konverzaci, ale naopak si vše ukládat jako důkazní materiál a případně zkontaktovat specializovanou poradnu popřípadě Policii ČR (Kožíšek, Písecký, 2016). Změnu nastavení ochrany soukromí pak zvolilo 41 respondentů a stejný počet voleb získala i možnost přimět obtěžujícího, aby nechal respondenta na pokoji. Dále 30 voleb získala možnost zavření okna nebo aplikace, k čemuž může zkratkovitě dojít zejména, pokud se dítě třeba poleká útoku či drsnějšího způsobu obtěžování či vyhrožování (Ševčíková, 2014).

V případě výzkumu EU Kids Online IV. (2018) také nejvíce voleb obdržela blokace, avšak pouze 35 % a stejný výsledek má i odpověď „pouhého zavření okna“, kdežto v našem výzkumu se pro blokaci vyjádřilo 38,2 % respondentů a zavření okna a ignorování pouze 15,2 % našich respondentů. Což bychom rádi konstatovali jako pozitivní posun, nicméně tento aspekt by se musel dále zkoumat s ohledem na efektivitu například preventivních programů, což může být dalším námětem na budoucí výzkum.

Dále nás z hlediska tohoto dílčího cíle zajímalo, komu se s negativní zkušeností na sociální síti respondenti nejvíce svěřují. Z našeho výzkumu vyplývá, že nejvíce se děti s touto negativní zkušeností svěřují kamarádovi či kamarádce 46,4 % respondentů.

Téměř třetina respondentů (31,4 %) však o této negativní zkušenosti s nikým nemluvila. Rodičům se svěřilo 16 % respondentů. Pokud porovnáme opět s EU Kids Online IV. (2018) tak zde se také nejvíce respondentů (57 %) vyjádřilo, že o negativní zkušenosti na síti mluvilo s kamarádem či kamarádkou. S rodiči 28 % a s nikým 25 %. Jsou zde tedy poměrně nemalé rozdíly oproti našemu výzkumu.

Můžeme tedy konstatovat, že dotazované děti staršího školního věku při setkání s negativním jevem na sociálních sítích převážně blokují agresora a takřka polovina z těchto dětí jej navíc nahlásí provozovateli sociální sítě. Přesto i zde jsme zjistili jisté velké rezervy, jelikož také poměrně velká část respondentů konverzaci smaže, případně vůbec neřeší a zde je pravděpodobně třeba více zpracovat v rámci preventivních programů a informací dětem v otázce „Jak se zachovat v případě problému na sociální síti?“.

7. Kolik dětí staršího školního věku by šlo na schůzku s neznámým člověkem, pouze na základě známosti ze sociálních sítí?

Tato dílčí výzkumná otázka navazuje na předchozí, jelikož obtěžování na síti se často může jevit jako tzv. kybergrooming, jehož poslední a také nejvíc nebezpečnou fází pro oběť je osobní setkání. Nejprve se zaměříme na položku číslo 19, která se ptá, zdali respondenta někdo známý pouze ze sociálních sítí pozval na osobní schůzku. Zde výsledek vypadá poměrně uspokojivě, jelikož toto se stalo pouze 18,3 % dotazovaných dětí. Nicméně i tento výsledek je určitý projev toho, že tento problém ve společnosti existuje a je nasnadě jej řešit a ideálně mu předcházet. Pokud někdo cizí pozve neznámé dítě, pouze na základě psaní si přes sociální sítě na osobní schůzku, tak se s největší pravděpodobností jedná o v různé míře nevhodnou a mnohdy i nebezpečnou situaci. Na věci nic nemění ani možnost, že se mohlo jednat o vrstevníka či také dítě, jelikož respondent znal pouze profil na síti, za kterým se může skrývat kdokoliv, nikoliv skutečnou osobu za profilem se skrývající.

Položka číslo 17 se ptá, zdali si respondent píše či psal s cizí osobou, kterou v reálném světě nezná. Přes čtvrtinu respondentů si píše docela často a podobně je i těch co si nikdy s nikým takovým nepsali. Největší část respondentů 30,2 % si však píše jen málokdy s někým cizím. Na internetu je mnoho možností si psát s někým koho neznám v reálném světě a nemusí se nutně hned jednat o nebezpečnou aktivitu, pokud ovšem dítě zná základní zásady ochrany soukromí, co může o sobě a blízkých či bydlišti sdělovat veřejně a co už nemůže a nenechá se za žádnou cenu zmanipulovat k osobnímu setkání, což ovšem i u nejuvědomějšího dítěte nemusí být jistota, že se zmanipulovat nenechá, ale je zde určitě nižší pravděpodobnost (Kožíšek, Písecký, 2016).

Další položka zjišťuje, kolik dětí na schůzku již přistoupilo, případně by na schůzku přistoupilo. Zde nadpoloviční většina (55,3 %) se vyjádřila, že by na takovou schůzku nikdy nešli, což je veskrze pozitivní výsledek. Nicméně je tu 37,8 % respondentů, kteří by na schůzku šli, ale s tím, že by o ní řekli rodičům, kamarádům či by o tom hodně váhali, zda na schůzku jít. Vůbec s tím nemá žádný problém jít na osobní setkání s neznámou osobou, potažmo známou jen z internetu 6,8 % respondentů. Zde jsme objevili poměrně nemalý rozdíl v odpovědích v případě srovnání chlapců a dívek. Chlapců, kteří nemají problém na takové setkání jít sami je 10,9 % a naproti tomu dívek pouze 2,5 %. Podíl chlapců, kteří by na schůzku s cizí osobou určitě nešli, je 50,9 % a naproti tomu dívek 60,1 %. Může to být tím, že chlapci jsou od přírody odvážnější a nebojí se jít do nových a mnohdy i nebezpečných situací oproti dívkám (Černá, 2013). Můžeme dle našich výsledků konstatovat, že dotazované dívky (24,5 %) jsou zvány více než dotazovaní chlapci (12,6 %). Také může hrát roli, že dle předchozích výsledků si dívky více chrání své soukromí oproti chlapcům. Také nám vyšlo, že respondenti co zadali, že si častěji píšou s cizími lidmi, tak by jich určitě nešlo na schůzku pouhých 18,9 %. Dále porovnání výsledků ukazuje, že z těch respondentů, které už někdo pozval na takové osobní setkání, tak si jich 56,5 % píše často s cizími lidmi, což je o více než čtvrtinu více než v obecných výsledcích (26,6 %). Universita Palackého a společnost Seznam.cz ve svém výzkumu s 28 000 respondenty zjistili, že 40,22 % dětí by bylo ochotno jít na schůzku s neznámým člověkem, pokud by je o to na síti požádal. O schůzce by řekli zejména kamarádům a rodičům, učitelům pouze 3 % (Kožišek, Písecký, 2013), což jsou výsledky opět poměrně podobné těm našim současným.

Dá se tedy konstatovat, že mírná nadpoloviční většina dotazovaných dětí by na schůzku s osobou známou jen ze sociálních sítí nikdy nešla, nicméně existuje tu více než třetina těch, co by o této schůzce uvažovali s tím, že by o ní řekli kamarádům, rodičům nebo by o schůzce dlouho váhali.

8. Komunikují děti staršího školního věku s rodiči o své aktivitě na sociálních sítích?

Položka číslo 14, které jsme se věnovali už v rámci jednoho z předchozích dílčích cílů, nám ukazuje, že pouze 16 % dotazovaných dětí se v případě negativní zkušenosti na sociálních sítích svěřilo svým rodičům. Na přímou otázku, zdali se respondent baví s rodiči o tom, co dělá na sociálních sítích více než polovina respondentů (51,8 %) odpověděla, že

nikoliv. Jen někdy pak zhruba čtvrtina (24,9 %) a pouze 23,4 % se s rodiči o těchto věcech baví. Z toho nám vyplývá, že rodiče respondentů zřejmě nemají čas či potřebu komunikovat s dětmi na toto téma. Také jsme zjistili, že čím starší jsou respondenti, tím se méně baví s rodiči o sociálních sítích, kdy kladnou odpověď zadalo 11 letých 34,1 %, 12 letých 33,3 %, 13 letých 22,3 %, 14 letých 18,8 % a 15 letých 7 %. Tento jev souvisí pravděpodobně s postupnou socializační fází sekundární socializace, kdy jsou pro dospívajícího důležitější kamarádi, než rodiče (Procházka, 2012), kterým se taky i dle našich výsledků více svěřuje. Z hlediska genderu nám vychází, že dotazovaných dívek se baví s rodiči o sociálních sítích 28,8 % a chlapců 18,3 %. Naopak nebaví se s rodiči na toto téma dívky 44,8 % a chlapců 58,3 %, ostatní zadali možnost „jen někdy“.

Dále jsme se ptali, zdali respondentům vadí či by vadila přítomnost jejich rodičů na stejné sociální síti. Zde jsme se setkali s nečekanou tolerancí, kdy nadpoloviční většině je to jedno a více než čtvrtina dokonce zadala, že jsou rádi, že mají rodiče na stejné sociální síti, jako mají profil dotazované děti. Tato skutečnost vadí pouze 18,2 % respondentů. Tento aspekt může být určitě námětem pro další výzkum, kdy se dá například zjistit důvod apod.

Z hlediska naplnění dílčího cíle tedy můžeme konstatovat, že dotazované děti s rodiči na téma sociálních sítí příliš nekomunikují, ačkoliv jim vesměs nevadí, pokud by rodiče měli profil na stejné síti a tím pádem by mohli mít určitý přehled o aktivitě respondentů. Určitě je námětem pro další výzkum, z jakého důvodu s rodiči na toto téma příliš nekomunikují či zdali to vše není jen odlesk komunikačního problému mezi dětmi a rodiči obecně.

Jedna položka dotazníku se nevztahuje konkrétně k některé z dílčích otázek, ale pro praxi a pro téma jako takové je nicméně důležitá. Ptáme se zde na preventivní programy ve školách zaměřené na sociální síť a jejich rizika. Zde nás zajímalo, zdali respondenti měli ve škole takový program a jestli jim přišel zajímavý. Zde jsou poměrně potěšující výsledky, kdy 55 % dětí se vyjádřilo, že takový program měli a byl pro ně velmi zajímavý. Nicméně také 21,3 % tvrdí, že je program příliš nezaujal a 23,6 % program ve škole vůbec neměli, z nichž polovina se vyjádřila, že o něj ani nemají zájem. Tedy je zde vidět určité práce těch, co tyto preventivní programy ve školách realizují, nicméně stále je ještě poměrně velké pole těch, co by potřebovali základní informace jak na sociálních sítích jednat v případě obtěžování, kyberšikany či vyhrožování, jelikož i dle našich výsledků zde jsou určité nemalé rezervy. A i tato problematika by měla být v kompetencích sociálního pedagoga či metodika prevence na ZŠ.

7.2 Doporučení pro praxi

- Z našeho výzkumu vyplývá, že pro dotazované děti mají sociální sítě nemalý význam a jsou dětmi i poměrně hojně používané, proto by bylo prospěšné se v dalších výzkumech zaměřit na vliv sociálních sítí na osobnostní vývoj dětí, dopady na jejich reálný život, vliv sociálních sítí a internetu na jejich socializaci a komunikaci mezi sebou.
- Vzhledem k tomu, že dle našeho výzkumu je pro dotazované děti hlavním motivem založení profilu na sociálních sítích komunikace s přáteli, pak by bylo přínosné zjistit, jaký tento trend přesunu komunikace do virtuálního prostoru má vliv na interakci a sociální role či normy v rámci vrstevnických skupin dětí.
- Dále v našem výzkumu jsme zjistili, že u dotazovaných dětí je poměrně důležité být neustále online a dostupný. Proto bychom doporučovali další výzkum, který by se zaměřil na souvislost této potřeby být neustále online s různými poruchami soustředění u dětí. Dále na vliv tzv. multitaskingu na schopnost se déle soustředit na jednu věc.
- Dle výsledků našeho výzkumu, kdy 44,7 % dotazovaných dětí se vyjádřilo, že by šly na schůzku s člověkem, kterého znají pouze ze sociálních sítí, tak by bylo třeba se na tento aspekt zaměřit v rámci prevence kybergroomingu.
- Určitě jsou potřeba preventivní programy, jež větší část dotazovaných dětí oceňuje, a můžeme také konstatovat, že mají tyto programy svůj vliv na bezpečí dětí na sociálních sítích.
- Z výzkumu však také vyplývají jisté nedostatky z hlediska toho, jak se děti mají zachovat, v případě obtěžování či kybergroomingu. Některé děti problém neřeší či pouze mažou konverzace. Proto je třeba se v rámci preventivních programů zaměřit na tento aspekt, jako blokace a nahlašování obtěžujícího profilu apod.
- V praktické části práce vyvstalo několik zajímavých výsledků při srovnání věku či genderu i dalších aspektů, které jsou popsány v diskusi a které by jistě mohly být inspirací k dalšímu výzkumu.
- V našem výzkumu se nepotvrdil obecně známý předpoklad, že dětem vadí přítomnost rodičů na stejné sociální síti a proto utíkají na jinou a tento jev by určitě

stál za další výzkum, zdali to tak skutečně je a zdali tento aspekt má vliv na zanechání určité sociální sítě dětmi a přechodu na jinou.

- Dle výsledků našeho výzkumu více než polovina dotazovaných dětí nikdy nekomunikuje s rodiči o jejich činnosti na sociálních sítích. Určitě je třeba, aby rodiče s dětmi na toto téma více hovořili a byli si vědomi toho, že dítě u mobilu či PC nemusí být tak v bezpečí jak se zdá. Je třeba se zajímat o aktivity dětí na sociálních sítích, nezakazovat, ale komunikovat a budovat v dětech důvěru, aby se více svěřovaly a to i s negativními zkušenostmi.
- Jelikož děti mají tendenci se dle našeho výzkumu svěřovat s negativní zkušeností na sociálních sítích zejména svým kamarádům (46,4 %), a nebo nikomu (31,4 %), a pedagogům pouze 1,5 %, tak by bylo vhodné se v rámci prevence více zaměřit i na samotné pedagogy, aby si více budovali u dětí důvěru, aby se jim děti mohly svěřit s jakoukoliv negativní zkušeností, a aby pedagogové věděli, jak v takovém případě postupovat, případně kam se obrátit.
- Pedagogové by měli do určité míry používat sociální sítě jak k propagaci školních akcí, tak také ve výuce. Z hlediska propagace akcí pro děti post na Instagramu (v rámci našeho výzkumu nejpoužívanější sociální síť) může mít daleko větší dosah, než plakát na nástěnce.
- Z hlediska času stráveným na sociálních sítích, což v našem výzkumu vychází u mnoha respondentů i několik hodin denně, je třeba preventivně působit na děti kvůli nadměrnému užívání internetu.
- Je na místě, aby pedagogové rozvíjeli také u dětí kritické myšlení, aby děti si dovedly ověřovat informace a nevěřily slepě všemu, co kdo sdílí či napíše na sociální sítě. Stejně tak, aby si byli vědomy toho, že za profilem a profilovou fotkou se nemusí nutně skrývat osoba, jaká se jim na síti prezentuje. Je třeba, aby věděli, že na síti je velmi jednoduché lhát a vydávat se za někoho jiného.
- Význam sociálních sítí a jejich rizika by se měly i nadále zkoumat z hlediska času a technologického pokroku, jelikož je bezesporu jasné, že tento fenomén tu ještě nějakou dobu bude a bude do určité míry mít vliv na zejména nejmladší generaci.

ZÁVĚR

Sociální sítě jsou zcela jistě v současné době velmi diskutovaným fenoménem. Jsou významným komunikačním a socializačním nástrojem nejen dospělé populace, ale také dětí. Zmapování významu sociálních sítí včetně jejich rizik pro děti staršího školního věku bylo také hlavní náplní této diplomové práce.

Celá tato práce je členěna do dvou částí, a to do teoretické a praktické. V teoretické části jsme se zabývali charakteristikou věkového období 11 – 15 let z pohledu vývojové psychologie, socializace a významu vrstevnických skupin. Dále jsme se zabývali moderními technologiemi a jejich vlivy na společnost a mladou generaci. Sociální sítě, jejich historie a význam pro mladou generaci, význam online komunit a následně pak rizika sociálních sítí jako je kyberšikana, kybergrooming a jiné včetně popisu projektů zaměřených na pomoc a prevenci těchto jevů.

V praktické části jsme v rámci kvantitativního dotazníkového výzkumu zjišťovali, kolik času děti věnují sociálním sítím, jaké sociální sítě používají nejvíce, jaký je jejich postoj k ochraně soukromí na internetu, četnost jejich setkání s negativními jevy na sociálních sítích a jejich reakci. Dalším jevem, na který jsme zaměřili pozornost, je postoj dětí k pozvání na schůzku osobou známou pouze z internetu či komunikaci s rodiči či pedagogy na téma sociální sítě včetně preventivních programů a zájmem dětí o ně.

Při vyhodnocení cílů se projevilo několik zajímavých zjištění. Jedním z nich je, že děti v rámci našeho dostupného výběru používají sociální sítě převážně ke komunikaci s přáteli a to pak zejména dívky. S tím souvisí hodně důležitá pro naše respondenty potřeba být neustále online a tím pádem nejpoužívanější zařízení k brouzdání na sociálních sítích je mobilní telefon, který má dítě neustále u sebe a může tak být neustále dostupné.

Pro naše respondenty vzhledem k času, kterému věnují sociálním sítím a výše zmíněným zjištěním, jsou docela významnou součástí jejich života a nad touto skutečností by neměli zavírat oči ani rodiče, ba ani pedagogové. Naši respondenti s rodiči totiž příliš nekomunikují na téma sociálních sítí a jejich aktivitě na nich. Na druhou stranu mnoho lidí tvrdí, že děti utíkají z jedné sociální sítě na druhou právě v době, kdy na tu jednu přijdou jejich rodiče, ale náš výzkum toto tvrzení víceméně nepotvrdil.

Nicméně je třeba se zaměřit na prevenci v rámci rizik, která sociální sítě mohou přinášet, jelikož dle našeho výzkumu téměř polovina respondentů by šla na schůzku s neznámou osobou, i když by o tom třeba někteří z nich někomu řekli, případně by o osobní schůzce

někteří z nich váhali. Stejně tak je třeba se zaměřit na prevenci v oblasti kyberšikan, aby děti věděly, jak se v tomto případě zachovat, jelikož i dle našeho výzkumu byla četnost setkání s těmito jevy u našich respondentů opravdu nezanedbatelná. A i když nejvíce z nich se vyjádřilo, že konverzaci, která se dá považovat za kyberšikanu, nemažou, ale blokují uživatele a případně nahlašují provozovateli sítě jeho profil, přesto je ještě mnoho dětí, které jednájí špatně a konverzaci mažou či jen zavřou a nedělají nic.

V praktické části práce také porovnáváme některé naše výsledky s výsledky již proběhlých výzkumů a také srovnáváme a docházíme k zajímavým zjištěním v oblasti srovnání věku či genderu. Věříme, že tato práce přináší určitě přínosná zjištění a může být inspirací k dalšímu výzkumu tohoto fenoménu, jenž má bezesporu vliv na mladu generaci a tento vliv je třeba i nadále mapovat a zkoumat, jelikož se situace může vyvíjet velmi rychle, stejně s jakou rychlostí se vyvíjejí moderní technologie a platformy, na nichž mladí lidé působí.

Tato práce může být přínosná jak pedagogům, tak také školním metodikům prevence, výchovným poradcům a potažmo sociálním pedagogům, jelikož celé toto téma včetně rizik, jejich řešení a prevence spadá zejména pak do oblasti sociální pedagogiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BLINKA, Lukáš (2015). *Online závislosti: jednání jako droga? : online hry, sex a sociální síť: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7975-5.

BURÝŠKOVÁ, Lenka. (11. 12. 2009). *Více co je kyberšikana? Získáno 11.2.2021, z: webu Policie ČR, <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>*

ČAČKA, Otto (2000). *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, ISBN 80-7239-060-0.

ČERNÁ, Alena (2013). *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.

E-BEZPEČÍ. (2019). *Výzkum-Které sociální síť děti používají nejčastěji?* Získáno 28.3.2021, z: [e-bezpeci.cz](https://www.e-bezpeci.cz)
<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/118-ktere-socialni-site-deti-pouzivaji-nejcasteji-2019-infografika/file>

ERIKSON, Erik H (1994). *Identity: youth and crisis*. New York: W. W. Norton & Company, ISBN 0-393-31144-9.

EU Kids Online IV. v České republice. (2018). *České děti a dospívající na internetu, zpráva z výzkumu na základních a středních školách*. Získáno 30.1.2021, z: [Irtis.muni.cz](https://irtis.muni.cz)
https://irtis.muni.cz/media/3115505/eu_kids_online_report.pdf

GŘIVNA, Tomáš Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ (2019). *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer,. ISBN 978-80-7598-554-5.

CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada,. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JANSEN, A. (2010). *Psychological treatment of children exposed to „online grooming“ – abuse throught the internet*. Sexual Abuse – treatment, dissemination and research. [online]. 29–33.[cit.2021–01–29].Dostupné z WWW: http://www.childcentre.info/robert/database/?id=10602&op=view_entry&entry_id=129

KOLÁŘ, Michal. (2009). *Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém*. Získáno 13.2.2021, z: Diagnostika a léčba šikanování v praxi
https://www.sikana.org/Sbornik_Sikana_2009.pdf.

KOPECKÝ, Kamil. (4. 1. 2019). *Problém zvaný Tik Tok*. Získáno 25.1.2021, z [e-bezpečí <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1403-problem-zvany-tik-tok>](https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1403-problem-zvany-tik-tok)

KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora (2012). *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, ISBN 978-80-904920-2-8.

MACEK, Petr. *Adolescence* (2003). Vyd. 2., upr. Praha: Portál, ISBN 80-7178-747-7.
MŠMT, (2020). *Statistiky počtu žáků*. Získáno 16.4.2021, z: webu MŠMT
<https://www.msmt.cz/novinky-ve-skolni-roce-2020-2021?highlightWords=Novinky+%C5%A1koln%C3%ADm+roce>

NOVOTNÁ, Lenka, Miloslava HŘÍCHOVÁ a Jana MIŇHOVÁ (2012). *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, ISBN 978-80-261-0115-4.

NEWBERRY, Christina. (11. 1. 2021). *47 Facebook stats that matter to marketers in 2021*. Získáno 24.1.2021, z: Hootsuite blog
<https://blog.hootsuite.com/facebook-statistics/>

OLWEUS, D. (2012). *Cyberbullying: An overrated phenomenon?* *European Journal of Developmental Psychology*. Advanced online publication.

OMNICORE com (6. 1. 2021). *47 Snapchat by the Numbers: Stats, Demographic and Fun Facts*. Získáno 25.1.2021, z: Omnicore
<https://www.omnicoreagency.com/snapchat-statistics/>

ONDREJKOVIČ, Peter (2004). *Socializácia v sociológii výchovy*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. ISBN 80-224-0781-X.

PAVLÍČEK, Antonín (2010). *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, ISBN 978-80-245-1742-1.

PECHÁČKOVÁ, Marika (2020). *Kdo chytá v síti*. Brno: BizBooks, ISBN 978-80-265-0919-6.

PHILLIPS, S. (25. 7. 2007). *A brief history of Facebook*. Získáno 24. 1. 2021, z The Guardian: <http://www.guardian.co.uk/technology/2007/jul/25/media.newmedia>

POSPÍŠILOVÁ, Marie (2016). *Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, ISBN 978-80-246-3306-0.

PROCHÁZKA, Miroslav (2012). *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ (2008). *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-416-8.

RAINIE, L. a kol. (5. 9. 2013). *Anonymity, privacy, and security online*. Získáno 30.1.2021, z: Pew internet and American Life Project
https://pewinternet.org/meida//files/reports/2013/PIP_Anonymity_Online_090513.pdf

ŘEHULKA, Evžen (2011). ed. *Studie k výchově ke zdraví: škola a zdraví pro 21. století, 2011*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, ISBN 978-80-210-5722-7.

ŘEZÁČ, Jaroslav (1998). Sociální psychologie. Brno: Paido,. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-48-6.

ŘÍČAN, Pavel (2014). Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání. 3. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0772-6.

SPITZER, Manfred (2014). *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, ISBN 978-80-7294-872-7.

SUBRAHMANYAM, Kaveri a David ŠMAHEL (2012). Digital youth: the role of media in development. New York: Springer, Advancing responsible adolescent development. ISBN 978-1-4614-2737-7.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna (2014). *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada,. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.

VÁGNEROVÁ, Marie (2016). Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, ISBN 978-80-246-3268-1

VÁGNEROVÁ, Marie (2012). Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum,. ISBN 978-80-246-2153-1.

WELLMAN, Barry. 2004. „*The Three stages of internet studies: ten, five and zero years ago*.“ Pp. 123 – 129 in *New Media and Society*, 6 (1).

YouTube official blog. (4. 1. 2021). *YouTube for Press*. Získáno 25.1.2021, z: YouTube official blog: <https://blog.youtube/press/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Graf „Máš profil na sociálních sítích? Na kolika sítích máš profil?“	46
Obrázek 2 Graf Pořadí oblíbenosti sociálních sítí u respondentů.....	47
Obrázek 3 Graf Nejčastější zařízení k používání sociálních sítí a internetu	49
Obrázek 4 Graf Motivace k založení profilu na sociálních sítích.....	50
Obrázek 5 Graf „Co je nebo není pro tebe na sociální síti důležité?“	51
Obrázek 6 Graf „Co na sociálních sítích upřednostňuješ?“	52
Obrázek 7 Graf „Zajímáš se o ochranu dat a soukromí na sociálních sítích?“	53
Obrázek 8 Graf „Ochota poslat jiné osobě svoje osobní údaje“	54
Obrázek 9 Graf „Cítíš se v bezpečí na sociálních sítích?“	55
Obrázek 10 Graf „Setkal/a ses někdy na sociálních sítích s něčím co by tě naštvalo nebo zneklidnilo?“	56
Obrázek 11 Graf „Když mne na síti něco zneklidnilo nebo naštvalo, mluvil/a jsem o tom s někým? A s kým?“	57
Obrázek 12 Graf Reakce respondentů na obtěžování na sociálních sítích jinou osobou ...	60
Obrázek 13 Graf „Píšeš si někdy (psal/a sis někdy) na internetu s někým, koho osobně neznáš?.....	61
Obrázek 14 Graf „Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen ze sociálních sítí?“	62
Obrázek 15 Graf „Pozval tě někdy někdo cizí z internetu na osobní schůzku?“	62
Obrázek 16 Graf „Mluvíš s rodiči o tom, co děláš na sociálních sítích“	63
Obrázek 17 Graf „Vadí ti, když tvoji rodiče mají svůj profil na stejné sociální síti jako ty?“	64
Obrázek 18 Graf „Měli jste někdy ve škole přednášku nebo program o bezpečnosti na internetu?“.....	65
Obrázek 19 Graf „Představ si, že by se najednou zrušily všechny sociální sítě...“	66

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Pořadová čísla výzkumných otázek a k nim spadající položky v dotazníku	40
Tabulka 2 Věk respondentů	42
Tabulka 3 Podíl chlapců a dívek mezi respondenty výzkumu.....	43
Tabulka 4 Čas strávený na sociálních sítích	47
Tabulka 5 Četnost setkání respondentů s vybranými rizikovými jevy na sociálních sítích	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha: dotazník

Sociální sítě

1 Jsi...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Chlapec Dívka

2 Kolik je ti let?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 10 a méně 11 12 13 14 15 16 a více

3 Máš profil na sociálních sítích? Na kolika sítích máš profil?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 1 2 3 4 5 Více než 6 Nepoužívám žádnou sociální síť

4 Jaké sociální sítě nejvíce používáš?

Nápověda k otázce: *Změřte pořadí položek dle svých preferencí (1. - používám nejvíce, poslední - používám nejméně)*

Facebook

Instagram

Tik Tok

YouTube

Snap Chat

Twitter

5 Kolik času tráviš na sociálních sítích?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku

	Méně než 1 hodinu	1 - 2 hodiny	3 - 4 hodiny	5 - 6 hodin	7 a více hodin
Během běžného školního dne	☐	☐	☐	☐	☐
Během dne volna víkend, prázdniny...	☐	☐	☐	☐	☐

6 Na jakém zařízení jsi nejčastěji na internetu a sociálních sítích?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Mobil Tablet Počítač Notebook
 Jiná...

7 Co tě vedlo k založení profilu na sociálních sítích?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Chat a komunikace s přáteli Hraní online her Hledání nových přátel Sdílení dat, fotek a videí
 Získávání aktuálních informací Má to většina kamarádů a nechci být mimo dění.
 Jiná...

8 Co je nebo není pro tebe na sociální síti důležité?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku

	Hodně důležité	Je to dobrý, ale nezáleží na tom tolik.	Je mi to jedno
Mít co nejvíc lajků u příspěvků	☐	☐	☐
Mít na síti co nejvíc followerů	☐	☐	☐
Aby lidé moje příspěvky sdíleli	☐	☐	☐
Aby můj profil byl hodně populární	☐	☐	☐
Aby mé příspěvky lidé hodně komentovali	☐	☐	☐
Být neustále online a dostupný/á	☐	☐	☐

9 Co na sociálních sítích upřednostňuješ?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- být oblíbený, mít hodně přátel, pravidelně sdílet své zážitky chránit si své soukromí a být ve styku pouze s opravdovými přáteli

10 Zajímáš se o ochranu svých dat a soukromí na sociálních sítích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, upravit/a jsem si, kdo všechno může mít přístup na můj profil k mým příspěvkům, nesdíluji o sobě informace cizím osobám, které neznám osobně. Ne, nezajímá mě to, nepovažuji to za důležité

11 Jaké osobní údaje jsi ochotný/á odeslat přes internet jiným osobám?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- jméno a příjmení e-mail telefonní číslo adresu bydliště heslo k účtu (e-mail, sociální síť)
 svoji fotografii rodné číslo žádné osobní údaje bych neposlal/a.

12 Cítíš se na sociálních sítích v bezpečí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, vždy. Většinou se cítím v bezpečí. Jen někdy se cítím v bezpečí. Nikdy se na sítích necítím v bezpečí. Nevím.

13 Setkal/a ses na sítích někdy s něčím co by tě naštvalo nebo zneklidnilo?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, skoro denně. Ano, už mokrát. Ano, ale jen málokdy. Ne ještě nikdy.

14 Jestli mne na síti něco naštvalo nebo zneklidnilo, mluvil/a jsem o tom s někým?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/a "Ne, ještě nikdy", tak vyber odpověď, s kým bys o tom mluvil/a, kdyby se ti to stalo.*

- Ano, s učitelem či vychovatelem. Ano, s rodiči. Ano s kamarádem či kamarádkou. Ano se sourozencem.
 Ne, s nikým jsem o tom nemluvil.
 S někým jiným, s kým

15 Setkal/a ses někdy s tímto jednáním? U každé možnosti zaškrtni, jak často se to stalo.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Nikdy	1x	2x	3x a více
Někdo ti zasilal zesměšňující, výhrušné či urážlivé zprávy	☐	☐	☐	☐
Někdo tě označil v nevhodném komentáři (facebook, instagram, twitter...)	☐	☐	☐	☐
Někdo napadl tvůj účet (facebook, instagram, twitter...)	☐	☐	☐	☐
Někdo založil nenávistnou skupinu proti tvé osobě	☐	☐	☐	☐
Někdo zveřejnil tvé zesměšňující fotky či video proti tvé vůli	☐	☐	☐	☐
Někdo tě vydíral přes sociální síť či mobilní telefon	☐	☐	☐	☐
Někdo o tobě rozšiřoval lživé informace na internetu	☐	☐	☐	☐

16 Když mne na síti někdo obtěžoval či mi vyhrožoval, tak jsem většinou:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Ignoroval/a jsem problém nebo jsem doufal/a, že problém zmizí.	☐ Zavřel/a jsem okno nebo aplikaci.	☐ Snažil/a jsem se přimět toho druhého, aby mě nechal na pokoji.	☐ Na chvíli jsem přestal/a používat internet.
☐ Odstranil/a jsem všechny zprávy od dotyčné osoby.	☐ Změnil/a jsem nastavení ochrany osobních údajů / kontaktů.	☐ Blokoval jsem dotyčnou osobu.	☐ Nahlásil jsem osobu skrze tlačítko "nahlásit".

17 Píšeš si (psal/a sis někdy) na internetu s někým, koho osobně neznáš?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, docela často. Ano, ale jen málokdy. Psal/a jsem si, ale už nepíšu. Ne, nikdy jsem si s nikým takovým nepsal/a.

18 Šel/ šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen ze sociálních sítí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, nemám s tím vůbec problém. Ano, ale asi bych hodně váhal/a. Ano, ale řekl/a bych o tom kamarádům. Ano, ale řekla bych o tom rodičům.
- Ne, určitě bych na takovou schůzku nešel/nešla.

19 Pozval tě někdy někdo cizí z internetu na osobní schůzku?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano, pozval ne, nepozval

20 Mluvíš s rodiči o tom co děláš na sociálních sítích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano. Ne. Jen někdy.

21 Vadí ti, když rodiče mají svůj profil na stejné sociální síti jako ty?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, určitě vadí. Ne, vůbec a jsem rád/a, že tam jsou taky. Je mi to jedno.

22 Měli jste někdy ve škole přednášku nebo program o bezpečnosti na internetu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, měli a bylo to zajímavé. Ano měli, ale moc mne to nezajímalo. Ne neměli, ale bylo by to zajímavé. Ne neměli a ani o to nemám zájem.

23 Představ si, že by se najednou zrušily všechny sociální sítě...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- To by bylo hrozný, nedovedu si to představit a moc by mi sociální sítě chyběly. Vadilo by mi to, ale zvykl/a bych si na to. Nevadilo by mi to. Kéž by se to stalo.